रातो खबर साप्ताहिक

Ratokhabar weekly

वर्ष ३, अङ्क ४२, पूर्णाङ्क १३७ | २०७४ चैत २१ गते बुधबार | Wednesday, 4 April 2018 | www.eratokhabar.com | मूल्य रु. १०

बालकृष्णको रिहाइको माग गर्दै सभा

■ रातो खबर संवाददाता

काठमाडौं : जनयुद्धमा तत्कालीन सत्ताले लगाएको मुद्दालाई लिएर जनयुद्धका एक योद्धा बालकृष्ण ढुङ्गेललाईसर्वोच्चलेसर्वस्वसहितको जन्मकैदको फैसला सुनाई गिरफ्तार गरेर सदरखोर डिल्लीबजारमा थुनेको विरोधमानेपाल कम्युनिस्ट पार्टी निकट जनवर्गीय

... बाँकी पृष्ठ ४ मा

कालिका र चौधरी ग्रुपमा शक्तिशाली विस्फोट

■ रातो खबर संवाददाता/

नवलपरासीस्थित देवचुलीमा रहेको चौधरी ग्रुपको अन्तर्राष्ट्रिय पार्क कक्षको प्रशासनिक भवनमा शक्तिशाली बम विस्फोट भएको छ समाचार प्राप्त भएको छ । यो समाचार तयार पार्दासम्म उक्त विस्फोटको जिम्मेवारी कसैले पनि लिएको छैन ।

शक्तिशाली बम विस्फोटका कारण भवनमा ठूलो क्षति पुगेको जनाइएको छ । बिहानको समयमा विस्फोट भएकाले मानवीय क्षति नभएको बताइएको छ । अहिले घटनास्थलमा प्रहरीको ठूलो उपस्थिति रहेको छ भने सर्वसाधारण तथा पत्रकारलाई समेत जान दिएको छैन ।

त्यसैगरी चैत २० गते नै कालिका कन्स्ट्रक्सन कम्पनीको क्याम्पमा पनि आगजनी र विस्फोट भएको समाचार प्राप्त भएको छ । मकवानपुरको हेटौंडा र सिन्धुलीको सीमामा पर्ने हरिहरपुरगढी ५ झ्याडीस्थित क्याम्पमा गए राति विस्फोट र आगजनी भएको जनाइएको छ ।

घटनास्थलबाट प्राप्त जानकारीअनुसार आगजनीबाट एउटा बोलेरो जिपमा पूर्ण क्षति र दुईवटा टि्रपरमा आंशिक क्षति भएको छ । १० वटा डोजर र १० वटा टि्रपरमा पनि क्षति पुगेको बताइएको छ । उक्त विस्फोट र आगजनीबाट करोडौं मूल्यबराबरका मेसिन, गाडी र भवनमा क्षति पुगेको बताइएको छ ।

केपी ओलीको भारत भ्रमण

सरकार टिकाउन राष्ट्रघात !

■ रातो खबर संवाददाता/काठमाडौं

यही चैत २३ गते केपी शर्मा ओली भारतको भ्रमणमा जाँदैछन् । सरकारी पक्षबाट ओलीको भ्रमणमा कुनै नयाँ सन्धिसम्झौता नगरिने बताइराखिएको छ । यसो भनिए पनि ओली सरकारले महाकाली सन्धिको कार्यान्वयन पञ्चेश्वर आयोजनाको निर्माणप्रक्रिया सुरु होस् र दक्षिणएसियाली सहयोग सङ्गठनको बैठक बस्ने वातावरण भारतले गरिदेओस् भन्ने चाहना राखेको देखिन्छ । यसका साथै जलस्रोतसम्बन्धी बिजुली विनिमय गर्न 'इनर्जी बैङ्किङ', महाकाली सन्धिको कार्यान्वयन, पञ्चेश्वर परियोजनाको निर्माण, बुटवल-गोरखपुर अन्तरदेशीय प्रसारण लाइन निर्माणको मोडालिटी, भारतको निर्देशिकामा फेरबदल, लम्की-बेलौरी अन्तरदेशीय प्रसारण लाइन निर्माणजस्ता एजेन्डा बनाएको बुझिन्छ ।

किन राष्ट्रघाती छ अरुण ३ परियोजना

चैत २४ गते भारतीय प्रधानमन्त्री नरेन्द्रदामोदर मोदी र नेपालका प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीले दिल्लीस्थित हैदराबाद हाउसबाट

फाइल फोटो

शिलान्यास गर्दैछन् । यो परियोजना नेपालमा सबैभन्दा बढी विवादित छ । नेपालका जलस्रोतविद् र देशभक्तहरूले विरोध गर्दै आएका छन् । यसरी विरोध गर्नुको कारण यो परियोजना राष्ट्रघाती छ । भारतीय कम्पनी सतलजले निर्माण गर्ने परियोजनाबाट ९०० मेगावाट बिजुली उत्पादन हुन्छ । त्यहाँ उत्पादित विद्युत्बाट नेपाललाई २१.९ प्रतिशत नेपाललाई दिने भनिएको छ र विद्युत् उत्पादन भएको २५ वर्षपछि उक्त परियोजना नेपाललाई हस्तान्तरण गर्ने भनिएको छ । यसरी हेर्दा यो परियोजना नेपालको हितमा भएको जस्तो लाग्दछ । तर यो परियोजना निर्माण गर्दा स्थानीय जनतालाई उक्त परियोजनाको सेयर किन्ने अधिकार छैन । नेपाललाई दिने भनिएको विद्युत्को नियमन गर्ने कुनै संयन्त्र निर्माण गर्ने प्रावधान छैन । जसले गर्दा भारतले नेपाललाई दिने भनिएको विद्युत्को कुनै सुनिश्चितता छैन । २५ वर्षपछि त्यो परियोजना जीर्ण भएको हुन्छ र उत्पादन क्षमतामा ठूलो मात्रामा ह्रास हुन थाल्छ । त्यसले गर्दा यसको विद्युत् उत्पादन दक्षता ह्रास भएर जान्छ । यस्तो परियोजनालाई बूढो भनिन्छ । यस्ता परियोजना मर्मतसम्भारमा ठूलो रकम लाग्दछ । त्यसैले यो परियोजना राष्ट्रघाती छ ।

महाकाली र पञ्चेश्वर

२०५० सालतिर एमाले मित्रहरूले 'महाकाली नदी साझा हो पानी

... बाँकी पृष्ठ ७ मा

गिरफ्तारी र बेपत्ताप्रति चौतर्फी आलोचना

मानवअधिकार आयोग, जनअधिकार अभियान र फोर्सको गम्भीर आपत्ति

■ रातो खबर संवाददाता/काठमाडौं

जनअधिकार अभियान नेपालका अध्यक्ष एकराज भण्डारीले बन्दी-प्रत्यक्षीकरणको रिटमा सुनसरी जिल्लाअदालतको आदेशमा रिहा भएलगत्तै नेकपाका सुरज राई, रोशन ढकाल, लक्ष्मण कार्की, सुरेशकुमार राई र मोहन कार्कीलाई अदालतको प्रवेशद्वारबाटै गिरफ्तार गरी बेपत्ता पारेकोप्रति आपत्ति जनाएका छन् ।

भण्डारीले सोमबार अपरान्ह जारी गरेको प्रेस विज्ञप्तिमा अदालतको आदेशको अवहेलना गर्दै पक्राउ गरी बेपत्ता पारिएका व्यक्तिहरुलाई तत्काल सार्वजनिक गरी बिनासर्त रिहा गर्न र आइन्दा यस्ता कार्य नदोहोऱ्याउन सरकार, प्रहरी र सम्बद्ध सबैसमक्ष जोडदार माग गरेका छन् । प्रेसविज्ञप्तिमा भनिएको छ, '२०७४ चैत १८ गते बन्दी-प्रत्यक्षीकरणको रिटमा सुनसरी जिल्ला अदालतबाट रिहा गर्ने आदेश भई रिहा भएलगत्तै नेपाल कम्युनिस्ट

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग
National Human Rights Commission of Nepal
केन्द्रीय कार्यालय (Central Office)
हरिहर भवन, पुल्चोक, ललितपुर (Harihar Bhawan, Pulchowk, Lalitpur, Nepal)

पक्राउ परेका व्यक्तिहरूको अवस्था सार्वजनिक गर ।

[illegible]

पार्टीका सुरज राई, रोशन ढकाल, लक्ष्मण कार्की, सुरेशकुमार राई र मोहन कार्कीलाई अदालत प्रवेशद्वारबाटै प्रहरीले नियन्त्रणमा लिई हालसम्म अवस्था सार्वजनिक नगरी बेपत्ता पारेको जानकारी प्राप्त भएकाले सो सम्बन्धमा यस जनअधिकार अभियान नेपालको गम्भीर ध्यानाकर्षण भएको छ । यस्तो गैरसंवैधानिक, गैरकानुनी तथा गैरप्रजातान्त्रिक कार्यको यस जनअधिकार अभियान नेपाल घोर भर्त्सना गर्दै आपत्तिसमेत जनाउँछ । साथै सरकारको यस्तो कार्यबाट संक्रमणकालीन न्याय तथा समग्र शान्तिप्रक्रियालाई थप चुनौती पुग्न जाने हुँदा गैरसंवैधानिक तथा गैरकानुनी तवरले, अन्तर्राष्ट्रिय मानवअधिकार कानुनको हठात उल्लङ्घन हुने गरी र अदालतको आदेशको अवहेलना गर्दै पक्राउ गरी बेपत्ता पारिएका उपर्युक्त व्यक्तिहरुलाई तत्काल सार्वजनिक गरी बिनासर्त रिहा गर्न र आइन्दा यस्ता कार्य नदोहोऱ्याउन सरकार, प्रहरी र सम्बद्ध सबैसमक्ष जनअधिकार अभियान नेपाल जोडदार माग गर्दछ । जनताको जीउधनको सुरक्षा गर्ने र कथाचित हराए वा बेपत्ता भए पारिएका

बाँकी पृष्ठ ४ मा

प्रहरीको घेरा तोड्दै जनसत्ता घोषणा

■ रातो खबर संवाददाता/रोल्पा

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीले रोल्पाको थबाङमा प्रहरीको घेराभित्र जनसत्ता घोषणा गरेको छ । स्थानीय जनताको व्यापक सहभागितामा जनसत्ता घोषणा कार्यक्रम हुन लागेको बेला कार्यक्रम रोक्नको लागि अत्यधिक सुरक्षा कर्मी परिचालन गरिएको थियो । नेकपाको जनसत्ता घोषणा कार्यक्रम छ भन्ने थाहा भएपछि शनिबार बिहानै नेपाल प्रहरी र सशस्त्र प्रहरीलाई थबाङमा ब्यापक परिचालन गरिएको थियो । समानन्तर सरकार घोषणा गर्न नदिने राज्यको नीति भएकोले प्रहरी परिचालन गरी कार्यक्रम रोक्न खोजे पनि नेकपाले थबाङमा जनसत्ता घोषणा गरेको रोल्पाका निमित्त प्रमुख जिल्ला अधिकारी चुडामणी गौतमले जानकारी दिए । नेकपाको पकड बलियो रहेको मानिने थबाङमा प्रहरी परिचालन भए पनि स्थानीयहरूको उल्लेख्य सहभागितामा जिल्ला जनपरिषद् घोषणा गरिएको छ । तत्कालीन माओवादी युद्धको झल्को दिनेगरी बिहान उज्यालो नहुँदै प्रहरीको हुल गाउँ पसे पनि स्थानीयहरूको अत्यधिक सहभागितासहित विश्वको नेतृत्वमा जिल्ला जनपरिषद् रोल्पा घोषणा गरिएको हाम्रा रोल्पा संवाददाताले जानकारी दिएका छन् ।

जनअदालतद्वारा पक्राउ पुर्जी जारी

■ अम्बिका चन्द/काठमाडौं

काठमाडौं : केन्द्रीय जनअदालत रोल्पाले नेकपा (माओवादी केन्द्र) का अध्यक्ष पुष्पकमल दाहाल 'प्रचण्ड'को नाममा उनको ललितपुरस्थित खुमलटारमा रहेको निवास र भरतपुर नगरपालिका वडा नं. १४ शिव नगर चितवनमा पुर्जी काटेको खबर प्राप्त भएको छ । रातोखबरलाई प्राप्त समाचारअनुसार माओवादी केन्द्रको केन्द्रीय कार्यालय पेरिसडाँडामा पनि उक्त पुर्जी टाँसिएको छ । चिठीमा भनिएको छ- "मुक्तिराम दाहालको छोरा चितवन जिल्ला भरतपुर नगरपालिका वडा नं. १४ शिवनगर स्थायी ठेगाना भई हाल ललितपुर जिल्ला खुमलटार बस्ने तपाई पुष्पकमल दाहाल 'प्रचण्ड'का विरुद्धमा केन्द्रीय जनअदालत, रोल्पामा निम्न उल्लेखित मुद्दाहरु परेको हुँदा

बाँकी पृष्ठ ७ मा

पुँजीवादको पुनः असफलता र सङ्कट

गताङ्कबाट क्रमशः ...

देश/परिवेश

■ विप्लव

३. पुँजीवादको आर्थिक असफलता र सङ्कट

पुँजीवाद विश्वमा हाबी भएपछि आर्थिक समृद्धि आउने प्रचार गरिएको थियो । समाजवादी अर्थतन्त्र असफल भएकोले पुँजीवादी अर्थतन्त्रको विकल्प छैन भनिएको थियो तर विश्वले आर्थिक क्षेत्रमा पनि कुनै नयाँ मान्यता, प्रणाली र उन्नति पाउन सकेन । पुँजीवादले बीसौं शदीको भन्दा पनि अति–केन्द्रीकरण, अति-एकाधिकार, असीमित असमानता र शोषण पैदा गरेको छ । यसले पुँजीवादका प्रगतिशील विशेषताहरूलाई अरू नष्ट गर्न पुगेको छ र नागरिकहरूमा शोषणका नयाँ रूपहरू थोपर्न पुगेको छ । यसलाई पुँजीपतिवर्गले निम्त्याएको आर्थिक सङ्कट भन्न सकिन्छ । पुँजीवादी आर्थिक विशेषताहरूलाई निम्नानुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ :

(क) अति केन्द्रीकरण (ख) अति एकाधिकार

(ग) निगम पुँजीको नियन्त्रण (घ) भूमण्डलीकृत अतिशोषण

(क) अति–केन्द्रीकरण

यो शताब्दीमा पुँजीवाद अति-केन्द्रीकृत भएको छ । अति केन्द्रीकरण पुँजीवादले आफ्नो सङ्कट टार्नका लागि प्रयोग गरेको विधि हो । यो चरित्र लेनिन, माओको समयभन्दा भिन्न छ । पछिल्लो तथ्याङ्कअनुसार विश्वका ८५ जना पुँजीपतिहरूको हातमा विश्व जनसङ्ख्याको आधा जनताको सम्पत्ति बराबर छ । अर्थात् विश्वका तीन अर्ब मान्छेको हातमा जति सम्पत्ति छ, त्यति सम्पत्ति जम्मा ८५ जना पुँजीपतिको हातमा छ । अर्को तथ्याङ्कअनुसार विश्वका १ प्रतिशतका हातमा बाँकी ९९ को भन्दा बढी सम्पत्ति रहेको स्थिति छ । अमेरिका र युरोपमा नारा नै लाग्यो '१ का विरुद्ध ९९ ।' आज बिल गेट्स, कार्लोस र अब्बानी ग्रुप, अलिबाबा आदि मानिससँग जति पैसा छ, त्यो अति-एकाधिकार र केन्द्रीकरणको नमूना हो । जो पैसा त्यो स्केलमा एउटै व्यक्तिको हातमा केन्द्रित हुन कुनै आवश्यक

क्रमशः पृष्ठ २ मा

सम्पादकीय

प्रतिक्रियावादी नयाँ र पुराना उस्तै

२०५२ सालमा भएको भित्ताकाण्डका सन्दर्भमा तत्कालीन नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी (माओवादी) ले नेकपा (एमाले) लाई नवप्रतिक्रियावादीको संज्ञा दिएको थियो। बागबजारमा रहेको भित्ताकाण्डको भित्तेलेखनलाई लिएर लामो समयसम्म दुई पार्टीबीचमा भिडन्त नै भएको थियो। त्यहीक्रममा भर्नामा बसेका बाबुराम भट्टराईलगायतका नेतामाथि एमालेका रूपनारायण श्रेष्ठहरूले भौतिक आक्रमण गरेका थिए। त्यस समयमा मनमोहन अधिकारीको नेतृत्वमा एमालेको सरकार थियो।

अहिले तिनै एमाले र नेकपा (माओवादी केन्द्र) सहितको सरकार गठन भएको छ। माओवादी केन्द्र अहिले प्रक्रियावादी दलाल संसदीय व्यवस्थामा समाहित हुन पुगेको छ। माओवादी केन्द्रका नेताहरू प्रचण्ड र बादलहरूलाई हेक्का हुनुपर्छ कि उनीहरूले नेतृत्व गरेको तत्कालीन नेकपा (माओवादी) ले पुँजीवादी संसदीय बहुदलीय व्यवस्थाका विरुद्ध सशस्त्र संघर्ष नै गरेको थियो। त्यो संघर्ष जनयुद्धका नामले स्थापित छ। उक्त समयमा जनतन्त्र, जनजीविका र राष्ट्रियताका मुद्दालाई लिएर गरिएका संघर्षहरूमा गिरिजा, मनमोहन र देउवाका सरकारहरूले भीषण दमन गरेका थिए। यसै क्रममा २०४८ साल चैत २४ गते तत्कालीन नेकपा (एकता केन्द्र) ले आह्वान गरेको नेपाल बन्दमा काठमाडौंको सडकमा देउवा गृहमन्त्री रहेको प्रशासनले गोली चलाउँदा अनि बालक शाक्यलगायतका हत्या भएको थियो। त्यसपछिका सबै सरकारले तत्कालीन नेकपा (माओवादी) का नेता, कार्यकर्ताहरूलाई झुठा मुद्दा लगाउने, गिरफ्तार गर्ने, बेपत्ता पार्ने गर्न थालेको थियो। तत्कालीन शासकहरूकै भनाइमा संसारको सबैभन्दा उत्कृष्ट संविधान २०४७ ले दिएका अधिकारहरूलाई लत्याएर, उनीहरूले वकालत गरेको मानवअधिकारको बर्खिलाप गएर दमन गर्दै आतंक मच्चाएका थिए।

उनीहरूले जनसंहार गर्ने रोमियो, किलो सेरा टु, सर्च एन्ड कर्डन अप्रेसन चलाएर जनयुद्धलाई नामेट गर्न चाहेका थिए। त्यसैगरी, एमालेलगायतको सरकारले आतंककारी तथा विध्वांत्मक विधेयक संसद्बाट पारित गराएका थिए। पालैपालो सरकारमा पुगेका कांग्रेस-एमालेले यही कालमा सबैभन्दा बढी राष्ट्रघात गर्न पुगेका थिए। यसरी विगतका प्रतिक्रियावादीहरू जो अहिले पनि मौजुत छन्, उनीहरू मुक्ति आन्दोलनका विरुद्ध नाभीदेखिको बल लगाएर पेश आएका थिए। तिनीहरूले जनतालाई गिरफ्तार गर्ने, बेपत्ता पार्ने, वारेन्ट जारी गर्ने र हत्यासम्म गर्ने गरेका थिए।

अहिले हिजोका वामपन्थी भनाउँदा एमाले र माओवादी केन्द्रको सरकार छ। अधिकांश जनताको विरोधका बाबजुद कांग्रेस, एमाले र माओवादी केन्द्र मिलेर २०७२ साल असोज ३ गते नयाँ संविधान घोषणा गरे। यो संविधानलाई २०४७ सालको संविधानभन्दा पनि अझ राम्रो र उत्कृष्ट, समावेशीसहितको संविधान भनेका छन्। उनीहरूकै भनाइमा केपी ओलीको सरकार संविधान कार्यान्वयनको चरणमा रहेको छ। सबै तहका चुनाव भइसकेको छ। सरकारले संसद्को दुई तिहाइभन्दा बढी मत पाएको छ तर यो सरकारले पनि विगतका प्रतिक्रियावादी सरकारको जस्तै रवैया देखाउन थालेको छ।

फागुन ३ गते केपी ओलीले प्रचण्ड र केपी ओलीको पार्टी सम्मिलित सरकारको प्रधानमन्त्री सम्हाल्न पुगेका थिए। उनी आउनेवित्तिक्कै फागुन ६ गते विराटनगरबाट नेकपाका नेताहरू सुदर्शन र पदम राईलगायतलाई गिरफ्तार गरेर युवक संगठनको राष्ट्रिय सम्मेलन रोक्न विभिन्न हत्कण्डा अपनाएको थियो। त्यसैगरी, रामबहादुर थापा (बादल) ले उक्त सरकारको गृहमन्त्री सम्हाल्नेवित्तिक्कै फागुन ९ गतेका दिन नेकपाका महासचिव विप्लवको घरमा वारेन्ट पुर्जी टाँस्न पुलिस पुग्यो। त्यसलगत्तै खड्गबहादुर विश्वकर्मा (प्रकाण्ड) र धर्मेन्द्र बास्तोलाको घरमा पनि पुर्जी टाँस्न पुगेको थियो। तर, प्रकाण्डको घरमा पुर्जी टाँस्न गएको प्रशासनलाई जनताले फर्काइदिएका थिए। अहिले देशैभरि नेकपाका नेता-कार्यकर्तालाई गिरफ्तार गर्ने शृंखला चलिरहेको छ। चैत १९ गते सुनसरी जिल्ला अदालतको परिसरबाट नेकपाका ४ जना कार्यकर्तालाई अपहरणको शैलीमा गिरफ्तार गरी बेपत्ता पारिएको छ।

सरकारका यी रवैयाहरूले यो सत्तामा आसीन पार्टीहरू पनि पुराना प्रतिक्रियावादीहरूको पथमा चलिरहेका छन्। उनीहरूले जनता र राष्ट्रको मुक्तिका लागि हिँडेकाहरूमाथि दमन सञ्चालन गरिहेका छन्। उनीहरूको यो रवैयाबाट इतिहासबाट पाठ सिक्नुको साटो नक्कल गरिराखेको भान हुन्छ।

लेखकहरूलाई सूचना

१. समसामयिक विषयका लेखरचना Preeti font मा टाइप गरेर ratokhabar@gmail.com मा पठाउनुहोला
२. अन्य सञ्चारमाध्यममा प्रकाशित वा प्रकाशनार्थ पठाएका रचना रातो खबरमा प्रकाशित गरिनेछैन कुनै पुस्तकमा प्रकाशित रचना नपठाउनुहोला
३. १२ देखि १५ सय शब्द नबढाईकन रचना पठाउनु पर्नेछ अन्यथा छाँटकाट गर्न सकिनेछ
४. अप्रकाशित रचना फिर्ता गर्ने प्रावधान छैन
५. प्रकाशित रचनाको राजनीतिक, वैचारिक तथा वैयक्तिक जबाफदेही लेखकमै हुनेछ

– रातो खबर साप्ताहिक

पृष्ठ १ बाट क्रमशः ......

पुँजीवादको पुनः असफलता र सङ्कट

नै छैन। त्यसैगरी विश्व बैंक, विश्व मुद्राकोष र निगम पुँजीको एकाधिकार पनि विश्व मानवका लागि बोझ बनिरहेको छ। पुँजीको यस्तो विशेषताले गर्दा नै विश्वको आर्थिक विषमता निकै बढ्न पुगेको छ। विश्वमा एकातिर सम्पत्तिको हिसाब नअटाउने वर्ग र अर्कोतिर सामान्य गास, वास, औषधि उपचार नपाएर मर्ने अवस्था छ। पुँजीको यही चरित्रले गर्दा नै युद्धको अवस्था बन्दै गएको छ। यो पुँजीवादले ल्याएको आर्थिक सङ्कट हो। यो पुँजीवादको आफ्नै सङ्कट पनि हो।

(ख) अति एकाधिकार

पुँजीवादको आर्थिक चरित्र अति-एकाधिकारमा पुगेको छ। विश्वमा केही देशका केही कम्पनी र पुँजीपतिहरूको हातमा विश्व अर्थतन्त्रको ठूलो भागमा एकलौटी नियन्त्रण छ। आर्थिक उत्पादन, वितरण र मुनाफामा सीमित सङ्ख्याको नियन्त्रण असीमति छ। उद्योग, कृषि, बजार, शिक्षा स्वास्थ्य, प्रविधि सबैमा ठूला पुँजीपतिवर्गको नियन्त्रण छ। अमेरिकाको पुँजी जति छ, विश्वका धैरै देशहरूको संयुक्त पुँजीभन्दा पनि कैयौँगुणा बढी छ। अमेरिका, चीन, जापान, ब्रिटेन, जर्मन, फ्रान्सजस्ता देशहरूको पुँजीको मात्र विश्व सबै देशहरूको जोड्दा पनि पुग्दैन। पुँजीको एकाधिकारको प्रभाव सामाजिक जीवनमा गलत प्रकारले परिरहेको छ। एकाधिकारले उद्योग, कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य, व्यापार, बैकिङ सबैतिर नियन्त्रण गरिरहेको छ। केही मुट्ठीभर पुँजीपतिको हातमा अथाह पुँजी केन्द्रित हुन पुगेको छ। विश्व अर्थतन्त्र अति नै असन्तुलित बनेको छ। गरिब र अल्पविकसित देशहरूको जनजीवन निकै कष्टकर बन्न पुगेको छ। एकाधिकारी पुँजीपतिवर्गको स्वार्थकै कारण विश्व विभाजित र ध्रुवीकृत हुँदै गएको छ। बजार र स्रोत नियन्त्रणका लागि भयानक युद्धहरू चलिरहेका छन् भने झन् ठूला युद्धको सम्भावना मडारिने गरेको छ। मध्यपूर्वका युद्ध, युक्तेनको सङ्घर्षदेखि पूर्वको कोरिया प्रायःदीपको तनाव यसैको उदाहरण हुन्। यो पुँजीवादको अफलता नै हो।

(ग) निगम पुँजीको विकास

पुँजीवादले आफ्नो सङ्कटलाई टार्न निगम पुँजीको विकास गर्‍यो। पुँजीपतिवर्गले एकल र संयुक्त प्रकारले निगम पुँजीको निर्माण र परिचालन गरेपछि सबै क्षेत्रमा यो पुँजीको दबदबा बढेको छ। यसले बजारका समग्र क्षेत्रलाई आफ्नो नियन्त्रणमा लिँदै गएको छ। यसले आर्थिक क्षेत्रमा मात्र नभएर राजनीतिक नेतृत्वसमेत निर्माण गर्ने गरेको छ। बाहिर पुँजीवादको नेतृत्व राजनीतिक प्रतिनिधिहरूले गरेको देखिए पनि भित्री रूपमा सम्पूर्ण योजना र परिचालन नै निगम पुँजीपतिवर्गले गरिरहेको छ। यो वर्गले नै देशका नियम कानुन कस्तो बनाउने, आर्थिक एवम् राजनीतिक नीतिहरू कस्ता निर्माण गर्ने भन्ने फैसला गरिरहेको छ। यही वर्गको इसारा र योजनामा विश्वमा युद्धहरू सञ्चालन भइरहेका छन्। अमेरिका, भारत, रुस, ब्रिटेनजस्ता देशहरूमा अति-अन्धराष्ट्रवाद बढ्नु र चारैतिर युद्धको खतरा मडारिनुमा यही वर्गको हात रहेको छ। यसलाई पनि पुँजीवादको आर्थिक सङ्कटकै रूपमा हेर्नुपर्छ।

(घ) भूमण्डलीकृत अति शोषण

पुँजीवादले पछिल्लो समयमा ल्याएको ठूलो समस्या श्रमको भूमण्डलीकृत अति शोषण रहेको छ। यो समस्या विशेषतः अविकसित र गरिब देशहरूका श्रमिकवर्गमाथि थोपरिएको छ। कम विकसित या अन्य देशहरूमा विशाल आधुनिक उद्योगहरू खाडा गर्ने र ती उद्योगहरूमा तेस्रो मुलुकका श्रमिकहरूलाई आयात गर्ने र उनीहरूमाथि अमानवीय एवम् बर्बर प्रकारले शोषण गर्ने कार्य अनियन्त्रित प्रकारले भइरहेको छ। ती उद्योगहरूमा पुँजीपतिवर्गले भनेअनुसार कानुन निर्माण गरेर लागू गर्ने काम हुने गरेको छ। कदाचित राज्यको कानुनभित्र उद्योग चलाए पनि मजदुरको हितमा कुनै पनि ऐन-कानुनको पालना नगर्ने अवस्था रहेको छ। अधिकतम समय काममा जोत्ने, कम पारिश्रमिक दिने या लामो समयसम्म सित्तैमा काम लगाउने, आधारभूत सुविधाहरू पनि नदिने, विरोध र सङ्घर्षको कुनै अधिकार नदिने, श्रमिकहरूले अधिकारको पक्षमा कुनै सङ्घर्ष सञ्चालन गरेमा गुण्डा र प्रशासन प्रयोग गरेर हमला गर्ने, कामबाट निष्काशन गर्ने, कुटपिट र हत्यासम्म गर्ने कार्य भइरहेको छ। यो समस्या विगतमा पुँजीवादी देशहरूमा बढी रहने भए पनि यतिबेला विश्वभर फैलिएको छ। विशेषतः यतिबेला एसियाका भारत, नेपाल, बङ्गलादेश, मलेसिया, कोरिया, कतार, युएई, साउदी अर्बजस्ता देशहरूमा जर्जर रूपमा कायम रहेको छ। यसलाई आजको पुँजीवादले विश्वव्यापी रूपमा लादेको भूमण्डलीकृत अतिशोषण भन्न सकिन्छ।

४. सांस्कृतिक सङ्कट

पुँजीवाद हाबी हुँदै गर्दा सांस्कृतिक क्षेत्रमा पनि जनवादी एवम् प्रगतिशील सांस्कृतिक मूल्यहरू विकास हुन सकेनन्। बरु सामाजिक एवम् मानवीय मूल्य मान्यता ध्वस्त हुँदै गएका छन्। संस्कृतिमा उपभोगवाद, उपयोगितावाद, विकृति र भ्रष्टीकरण व्यापक रूपले बढ्दै गएको छ। सामाजिक एवम् मानवीय संवेदना र सद्भावहरू नै तहस-नहस बन्दै गएका छन्। पुँजीको अतिक्रमणमा संस्कृति यसरी परेको छ कि सबै कुरा स्वार्थ र फाइदा केन्द्रित बनेका छन्; जसबाट पुँजीवादी सौन्दर्यशास्त्रीहरूसमेत हैरान भएका छन्।

पुँजीवादले ल्याएको पछिल्लो सांस्कृतिक विकृतिले एकातिर विज्ञानको सट्टा युवापिंढीको दिमागमा धर्म, अज्ञानता र रहस्यको विषय कोचिदिएको छ भने अर्कोतिर मानवीय मूल्य मान्यतालाई तहस-नहस पार्नेगरी छाडा, फोहोरी, लागूऔषधजस्ता विकृतिहरू थोपरिदिएको छ। त्यसले गर्दा नयाँ पुस्ता सांस्कृतिक रूपले निकै असभ्य र भ्रष्ट बन्ने चुनौती बढेको छ। पुँजीवादले सचेततापूर्वक युवा पिंढीलाई विचार-राजनीतिबाट विमुख गर्न अनेकौँ विकृतियुक्त क्रियाकलाप फैलाउने गरेको छ। उसले नयाँ संस्कृति दिने नाममा अप्राकृतिक, छाडा प्रदर्शनी र प्रतियोगिताहरू चलाउने गरेको छ। विभिन्न ठाउँमा नाङ्गै बस्ने, नाङ्गै यात्रा गर्ने, चुम्बन प्रतियोगिता, यौन प्रतियोगिता, खुल्ला यौन चलचित्र, नाइट क्लब र डिस्को प्रतियोगिता, रेडलाइट इलाका निर्माण, अनेकौँ नामका लागू पदार्थको उत्पादन, ओसार-पसार र सेवन, मानव बेचबिखन तस्करी, खुलेआम बेश्यावृत्ति (पुरुष, महिला दुवैको) यसका भद्दा उदाहरण हुन्। अप्राकृतिक विकृतिहरू यतिसम्म मच्चाइएको छ कि पुरुषले पुरुषलाई र महिलाले महिलालाई विवाह गर्ने मान्यता दिने प्रचार गरिरहेका छन्। यी सबै पुँजीवादको सांस्कृतिक विकृति हुन्। यसलाई पुँजीवादको सांस्कृतिक सङ्कटको रूपमा पनि बुझ्न सकिन्छ।

५. पर्यावरणीय सङ्कट

पुँजीवाद हाबी भएपछि प्रकृतिलाई पनि शोषण गरिरहेको छ। एङ्गेल्स र लेनिनले पहिले नै पुँजीवादले माटोलाई पनि लुट्न नछोडेको चर्चा गर्दै भन्नुभएको थियो, "पुँजीवादी कृषिको सम्पूर्ण प्रगति श्रमिकलाई मात्र होइन, माटोलाई समेत लुट्ने कलाको प्रगति हो ... ", (मार्क्सवदी, लेनिनवादी दर्शनशास्त्र, पृ. १०६)। पुँजीवादी सत्ता र पुँजीपतिवर्गको फाइदाको लागि प्राकृतिक सम्पदाको मनपरी उत्खनन्, दोहन, उत्पादित वस्तुको जथाभावी प्रयोग र विशालु ग्यास उत्सर्जन आदि कारणले पृथ्वी र ब्रह्माण्डका प्राकृतिक विशेषताहरूमा डरलाग्दो प्रदूषण भइरहेको छ। पुँजीवादी देशहरूले गरिरहेको हरित ग्यास उत्सर्जनले वायुमण्डल खतरामा परेको छ। ओजनतह खिइएर प्वाल पर्ने स्थिति आउँदैछ, जसले गर्दा सूर्यको विषाक्त किरण सिधा पृथ्वीमा पुगेर मानवजीवनलाई भयानक असर पार्ने अवस्था छ। प्रदूषणले वायुमण्डलको तापमान बढ्न गई हिमखण्ड पग्लिने र समुद्र सतह बढेर कैयौँ देशका भू-भाग डुब्ने खतरा बढेको छ। प्रदूषणकै कारण अम्लवर्षा हुने, समुद्रको पानी विषाक्त हुने समस्याहरू देखापरेका छन्। त्यसैगरी, कैयौँ वन्यजन्तु एवम् पछीहरूको ऱ्हास र लोप हुने अवस्था बन्दैछ। मानवस्वास्थ्यमा हानी गर्ने विभिन्नखालका रोगहरूको उत्पत्ति र विस्तार भइरहेका छन्। तथ्याङ्कअनुसार विकसित राष्ट्रहरूले मात्र ८० प्रतिशतभन्दा बढी पर्यावरणीय प्रदूषण फैलाउने गरेका छन् तर त्यसको सिधा मार सारा मानवसमाज र प्रकृतिलाई परिरहेको छ। केही समय पहिले भौतिक वैज्ञानिकहरूले यही रफ्तारमा प्रदूषण हुँदै गएमा पृथ्वीको आयु ह्वात्तै घट्ने र १ हजार वर्षपछि मानव बस्न नमिल्ने हुने चेतावनी दिएका थिए। केही समय पहिले त हकिन्सले युवा वैज्ञानिकहरूलाई १ सय वर्षभित्र अर्को मानव बस्न मिल्ने ग्रह खोज्न आग्रह गरेका थिए। पुँजीवादको पछिल्लो विशेषताले ल्याएको यो पर्यावरणीय सङ्कट हो। यसलाई पुँजीवादी राजनीतिको सङ्कट मान्नुपर्छ।

६. विज्ञान र प्रविधिमाथिको एकाधिकार

२०१७ मईमा विश्वका वैज्ञानिकहरूले 'विज्ञानलाई बचाऔँ' भन्ने नारा लगाए। उनीहरूको तर्क थियो कि विज्ञानलाई जथाभावी प्रयोग गर्नाले विज्ञानकै भविष्यमा समस्या पैदा भयो। यो एकदमै सही कुरा हो। यतिबेला पुँजीवादले विज्ञानलाई समेत मानवसमाजको सेवा र समृद्धिको भूमिकाबाट पैसा कमाउने र जनतालाई शोषण गर्ने साधनमा बदलिदिएको छ। मानवजातिले हजारौँ वर्षको अनुभव र अनुसन्धानबाट प्राप्त गरेको ज्ञानको उच्च संश्लेषणलाई मानवजातिलाई नै लुट्ने माध्यम बनाइरहेको छ। अर्को अर्थमा भन्दा पुँजीवादले विज्ञानलाई जबर्जस्त निजीकरण गरेर शोषण गरिरहेको छ। विज्ञानमाथि पुँजीलाई हाबी गराएर विज्ञानको सामाजिक विशेषतालाई नष्ट गरिदिएको छ। पुँजीको चपेटामा पर्नुका कारण विज्ञानका आविष्कारक वैज्ञानिकहरू नै त्यसको सिकार भइरहेका छन्। उदाहरणार्थ, वैज्ञानिकहरूले औषधिको अनुसन्धान गर्छन् तर औषधि विज्ञानलाई पुँजीपतिले यसरी नियन्त्रण गरिदिन्छ कि जनताको कुरै छोडौँ स्वयम् वैज्ञानिकहरू नै त्यसको शोषणमा पर्छन्। एउटा वैज्ञानिकले भौतिक विज्ञानको आविस्कार मानवसमाज समृद्धिका लागि भनेर गर्छ तर त्यो आविस्कारबाट मानवसमाजको कुरै छोडौँ, स्वयम् वैज्ञानिक नै असुरक्षित हुन पुग्छ। यस्ता कैयौँ उदाहरणहरू दिन सकिन्छ, जसले पुँजीवादको शोषणमा विज्ञान पर्न गएको पुष्टि गर्न सकिन्छ। विज्ञानमाथि गरेको यो नियन्त्रण र शोषण पुँजीवादको सङ्कटकै अभिव्यक्ति हो।

त्यसैगरी, पुँजीवादले वैज्ञानिक प्रविधिमाथि पनि एकाधिकार कायम गर्न पुगेको छ। प्रविधि वैज्ञानिकहरूको अनुसन्धान हो र प्रविधिको काम जनताको जीवनलाई सहयोग पुऱ्याउने, उत्पादन-कार्यलाई मद्दत गर्ने, समाजिक क्षेत्रमा सहयोग गर्ने र मानवसुखका लागि प्राकृतिक प्रतिकूलताहरूलाई अनुकूलतामा ल्याउनु हो तर प्रविधिमाथि पुँजीपतिवर्गले एकाधिकार कायम गरेको कारण प्रविधि र मानवबीचमा विभेद र उत्पीडन गर्ने वस्तु बन्दै गएको छ। उत्पादनका यन्त्रहरू, यातायातका साधनहरू, उपभोगका वस्तुहरू, अत्याधुनिक सूचना सञ्चार प्रविधि (कम्प्युटर, मोवाइल, टीभी, रेडियो) सबै वैज्ञानिक प्रविधिहरू आम नागरिकका लागि नभएर केही व्यापारी र पुँजीपतिवर्गले मात्र उपभोग गर्न सक्ने वस्तु बन्न पुगेका छन्। प्रविधिलाई अधिकतम मुनाफा सोहर्ने साधन मात्र बनाएकोले मान्छे प्रविधि शोषित हुने स्थिति बनेको छ। पुँजीपति मालिकहरू भने एउटै प्रविधिबाट अर्बौं रुपियाँ कुम्ल्याउँदासम्म पनि सन्तुष्ट हुँदैनन्। यसलाई पनि पुँजीवादी व्यवस्थाको सङ्कटमा बुझ्न सकिन्छ।

७. जातिवाद र धर्मवाद

जातिवाद र धर्मवादको चरम प्रयोग आजको पुँजीवादको विशषता बनेको छ। कुनै समय सामन्तवादले आफ्नो रक्षाको लागि धर्मको आड लिने गर्दथ्यो। सामन्ती राज्य र शासकका विरुद्ध विद्रोह गर्नु भनेको प्रभु र भगवान्को इच्छा विपरीत जानु हो भन्दै पुँजीवादीहरूले उठाएका न्यायपूर्ण आन्दोलनमाथि क्रूर दमन गर्दथ्यो। सामन्ती शासनको यो चाललाई परास्त गर्न विद्रोहपछि पुँजीवादले धर्मलाई राज्यबाट अलग गरेको थियो (फ्रान्सको क्रान्तिमा यो गरिएको थियो)। यो पुँजीवादको प्रगतिशील र क्रान्तिकारी कदम थियो। ठीक त्यसैगरी, जातिवादलाई पनि पुँजीवादले परित्याग गरेको थियो। विडम्बना! आज पुँजीवादले सयौँ वर्षअगाडि आइपुग्दा सामन्तवादलाई समेत पछि पार्दै धर्मवाद र जातिवादको आड लिन र तिनको संरक्षण गर्न पुगेको छ। धर्मवाद र जातिवादको उल्टो प्रवाह बगाएर वैज्ञानिक चेतनाको जागरणबाट आफूलाई सुरक्षित गर्ने एउटा कमजोर आड तयार गरिरहेको छ। यसको रमाइलो उदाहरण, पुँजीवादी देशका शासकहरूले आफ्नो सफलता र विजयलाई भगवान्को इच्छा भनेर दिइरहेका प्रतिक्रियालाई लिन सकिन्छ। आफ्नो राजनीतिक सफलताको लागि भगवान, प्रभु, अल्लाहको सहारा लिने गरेको कुरा प्रस्ट देख्न पाइन्छ। उनीहरूले भन्ने गरेका छन्- भगवान्, प्रभु, अल्लाहको इच्छा छ, मैले जितोस् भन्ने थियो र जितेँ। भोट जनताले दिन्छन्, शासकहरू जस भगवान्, प्रभु र अल्लाहलाई दिन्छन्। युरोपमा क्रिस्चियन, मध्यपूर्वमा इस्लाम, दक्षिण एसियामा हिन्दु धर्मबारे दिइएका अति अन्ध-धर्मवाद यसका उदाहरण हुन्।

पुँजीवादले जातिवादलाई पनि उत्कर्षमा प्रयोग गरिरहेको छ। व्यावहारिक जीवनमा पुँजीवाद आफैँ अन्तर्राष्ट्रिय मात्र होइन, पूरै भूमण्डलीकृत भएर हिँडेको छ। फाइदाका लागि कुनै जाति र राष्ट्रको मतलव छैन तर अरू विश्वलाई जानाजान जातिवादको साँघुरो घेरामा धकेलिदिएको छ। विभिन्न गैर-सरकारी संस्थाहरूलाई प्रयोग गरेर जाति, भाषा, क्षेत्रको रक्षा र विकासको रङ्ग दिएर मिलेर बसेका समुदायलाई विभाजित गरिरहेको छ। यो कार्य विशेषतः वर्गदृष्टिकोण, वर्गसङ्घर्ष र वर्गसत्ताको चेतना हाबी भएका देश र क्षेत्रमा सञ्चालन गरिरहेको छ। यसको उद्देश्य सबैभन्दा उत्कृष्ट वर्गदृष्टिकोण र सङ्घर्षलाई कमजोर बनाउने र कुनै एक जातिलाई उचालेर जनतालाई फुटाउने अनि सम्भव भएसम्म आफ्नो दास बनाउने रहेको छ। जाति र धर्मको नसा भनेको मार्क्सले भन्नु भएजस्तै 'अफिम' नै हो। यसको कुनै सीमा छैन्। जति तान्यो, त्यति नै सानो र विषाक्त बन्दै जान्छ। जनतालाई यसको नसामा डुबाउन पाउँदा पुँजीवादलाई लुटको शासन लाद्न सजिलो हुने भएर यसो गरिरहेको छ। जाति-जाति र धर्म-धर्मको बीचमा विभाजन ल्याउन उत्तर-साम्राज्यवादले विभिन्न तरिकाले उनीहरूलाई उचाल्ने, अतिवादी बाटोमा हिँडाउने, युद्धका लागि भड्काउने र हतियारसम्म बेच्ने गरिरहेको छ। धर्मवाद र जातिवाद सही र वैज्ञानिक भएर होइन, पुँजीवादी लुटको स्वर्गलाई बचाउन यसको प्रयोग गरिरहेको छ। यो पुँजीवादको सङ्कटकै अभिव्यक्ति हो।

समाजवादलाई सही ढङ्गले बुझ्नसक्ने नेतृत्व आवश्यक छ

शशीप्रकाश
सम्पादक, द अलभिन

तस्विर : भीम चापागाईं

भरतीय मार्क्सवादी वुद्धिजीवी तथा अंग्रेजी पत्रिका द अलभिनका सम्पादक **शशीप्रकाश**सहितको टीम नेपालका विभिन्न कार्यक्रममा एक हप्ता व्यस्त रह्यो । यही सन्दर्भमा रातोखबर साप्ताहिकका निर्देशक गुणराज लोहनीद्वारा विश्व कम्युनिस्ट आन्दोलन, बदलिएको विश्व, नेपाल र भारतको कम्युनिस्ट आन्दोलनसँग जोडिएका विषयहरु समेटेर लिइएको अन्तर्वार्ताका मुख्य अंशहरुलाई यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ -

➲ ***तपाईं नेपाल आउनुको मुख्य लक्ष्य के हो ?***

हाम्रो नेपालसँग पुरानो राजनीतिक सम्बन्ध छ । पुष्पलाल हुँदै मोहनविक्रम सिंहसँग भेटघाट हुने गर्दथ्यो जुन बेला मोहनविक्रम सिंह विशेषगरी गोरखपुरमा बस्थे। सन् १९९० यता पटकपटक नेपालको राजनीतिबारे नजिकबाटै छलफल भइरहन्थ्यो । मसाल र माओवादी केन्द्रसँग छलफल भइरहन्थ्यो। जब नेपालमा क्रान्ति सुरु भयो त्यस विषयमा पनि विचारविमर्श गरिन्थ्यो । सन् २००९ मा नेपाली क्रान्ति, इतिहास, वर्तमान परिस्थिति र भविष्यका बारेमा केही कुरा प्रकाशनमा आयो । त्यो पार्टीमा सैद्धान्तिक रूपले विचलन आइरहेको थियो ।

➲ ***केके कुरामा विचलन आएको थियो ?***

पहिलो कुरा जनयुद्धले नेपाली समाजमा राजनीतिक क्रान्तिमा परिवर्तन गऱ्यो । जनयुद्ध र जनआन्दोलनले बुर्जुवा क्रान्तिको आधार बसाले । राजतन्त्रको अन्त्यपछि एउटा 'कोर्स' पूरा भयो। त्यसपछि चुनावमा सहभागिता लेनिनको रणनीतिक तरिका हो। जब निर्वाचनलाई महत्वपूर्ण रूपमा लिइन्छ त्यो संसदीय अधिनायकत्व भनेको प्रचण्डको बहुदलीय प्रजातन्त्रको अभ्यास र जनताको अथवा सर्वहारा अधिनायकत्व बिल्कुल फरक कुरा थिए। त्यो लेनिनको समयमा पनि बहसमा भएकै विषय थियो । जुन मेन्सेबिक पार्टीले गरेको अभ्यास थियो। यसरी जब चुनावमा सहभागिता रणनीतिक नभएर प्रचण्डले कार्यनीतिक रूपमा अघि सारे । त्यसपछि क्याडर पार्टीलाई मास पार्टीमा रूपान्तरण गरियो । त्यसपछि राजावादी पनि सजिलै पार्टी सदस्य बन्न पुगे। यसरी पार्टीलाई व्यवस्थितबाट ध्वस्त पारिँदै लगियो।

प्रचण्डले बेलाबेलामा समाजवादको बहस पनि चलाउने गर्दथे । यसको उद्देश्य पार्टीलाई बिलखबन्द (confused) पार्नु थियो । बीचबीचमा जनमुक्ति सेनाका विषयमा प्रचण्डले अलि अडान देखाएजस्तो पनि गरे तर हामीले स्पष्ट रूपमा भन्यौँ- कुनै पार्टी राजनीतिक तथा वैचारिक रूपले विचलनमा परेपछि जति राम्रो रेडिकल कुरा गरे पनि मार्क्सवादको सिद्धान्त भनेको जब कम्युनिस्ट पार्टी वर्गसंघर्ष छोड्न पुग्छ अर्थात् बोल्सेभिक तरिका छोड्छ तब क्याडर पार्टी मास पार्टीमा परिवर्तन गरे पनि पार्टीलाई अलमलमा पनि विभिन्न देखावटी तर्क गर्ने गर्छ। त्यो सबै प्रचण्डले गरे । जब जनताले सिद्धान्त र व्यवहारका बीचमा तालमेल मिलेको देख्दैन तब उसले विचलन आएको भनेर आलोचना गर्न थाल्छ । हामीले पनि त्यही आलोचना गर्दा हाम्रो बुझाइमा अति (extermity) देखे तर हामीले भन्यौँ त्यो पार्टीले क्रान्तिकारिता गुमाइसकेको छ । हाम्रो आलोचना यो पनि थियो- किरणजीहरू प्रचण्डबाट अलग भए । मार्क्सवादी लेनिनवादी जो तरिका हुन्छ त्यो हामीले राम्रोसँग मनन गर्न सकेनौँ। प्रचण्डपथको नामकरण मोहन वैद्य किरणले नै गरेका थिए।

➲ ***त्यो समय किरणजीहरूसँग तपाईंको भेटघाट भयो ?***

अहँ, किरणजी र विप्लवजीसँग हाम्रो भेटघाट भएन।

➲ ***मतलब किरणजीसँग यस विषयमा तपाईंहरूको छलफल भयो कि भएन ?***

अहँ भेटघाट त भएन तर जब हामीले त्यो दस्ताबेजलाई नजिकबाट हेऱ्यौँ । हामीलाई लाग्यो- किरणजीले गरेको कुरा नयाँ जनवाद हो। दोस्रो, जब त्यो डकुमेन्ट पढ्यौँ मोहनविक्रम सिंहको पालादेखि नै राजनीतिक अर्थशास्त्र एकदम सुस्त छ। अर्को नेपाल अर्धऔपनिवेशिक अवस्थामा नै रहेको छ । हामीलाई लाग्यो- त्यो अध्ययनबारेमा लेनिनले रुसमा गरेका थिए। त्यस्तै चीनले पनि सन् १९२९ मा गऱ्यो। हामीलाई लाग्यो उहाँहरूको दस्ताबेजले पनि श्रम सम्बन्ध, भूमि सम्बन्ध गरेको हुनुपर्छ तर त्यसो रहेनछ। त्यो कमजोरीका कारण नेपालले राजनीतिक र आर्थिक क्षति बेहोर्नु परेको छ। जुन देशको जनशक्ति ठूलो मात्रामा बाहिर देश गएर श्रम बेच्न बाध्य छ र देश विप्रेषणले चलेको छ। न्यून वर्गका श्रमिकहरू सामन्तवादको घोराभित्र भए उनीहरू त्यसरी विदेश जान पाउँदैनथे।

यसरी राज्य र निम्नवर्ग अर्थात् आधारभूत वर्गका बीचमा सामन्तवादी उत्पादन प्रणालीमा आधारित नभएर ट्रान्जिसनल प्रकारको विकसित सम्बन्ध देखिन्छ । बजार र उत्पादनबीचमा विशेषगरी तराई क्षेत्रमा सप्लाईतर्फ अगाडि बढेको छ । त्यसको पछि राजा अर्थात् शाही शासनको अन्त्य हुन पुग्छ। यसरी राजनीतिक उपरिसंरचनाको सामन्तवादी प्रकारको नरहेको देखिन्छ। यसरी बुर्जुवा प्रजातन्त्रको एक कोर्स पूरा भइसकेको छ।

आज पनि भारतीय प्रजातन्त्रको कुरा गर्दा अर्थ तथा राजनीतिक अवस्थाको विश्लेषण गरेर राज्य र क्रान्तिको निर्धारण गरिनु पर्दछ जसरी विप्लवजीहरूले नयाँ अभ्यास गर्नुभएको छ । रोजा लक्जेम्बर्ग, बाकुनिन, बुखारिन र लेनिनले साम्राज्यवादको व्याख्या गरे यद्यपि लेनिनले व्याख्या गरेको साम्राज्यवादका मुख्य ५ वटा लक्षण नै उत्तम व्याख्या थिए। विप्लवजीले उत्तरसाम्राज्यवादले प्रसस्त मात्रामा आर्थिक तथा राजनीतिक परिवर्तन भयो भन्नुभएको छ। त्यो पनि ठीक कुरा हो। तर उत्तरसाम्राज्यवादमा आइपुग्दा साम्राज्यवादका पाँचवटा विशेषता पार गर्दै नयाँ अवस्थामा पुगेको भन्ने हो। यद्यपि परिवर्तन आएपछि हामी साम्राज्यवादकै अवस्थामा छौँ । हामी उत्तरसाम्राज्यवाद भनेर व्याख्या गर्छौं भने यसको राजनीतिक-आर्थिक सम्बन्ध के हो ? यसका विशेषता के हुन् ? पुँजीको स्वरूप के हो ? अब विश्वको अगाडिको अवस्था के रहने ? त्यसका बारेमा प्रसस्त व्याख्या हुन जरुरी छ। यसरी कुनै विषयमा ६ पेज अथवा १० पेजमा व्याख्या गर्नु मुख्य कुरा होइन, मुख्य कुरा विश्वको आयात, निर्यात र सङ्क्रमण अवस्थाको प्रकृति के हो ? हामीले किन यसलाई उत्तरसाम्राज्यवाद भनिरहेका छौँ ? यस्तै विप्लवजीको दस्ताबेजमा दलाल पुँजीवादको व्याख्या गरिएको छ। यस्तै खालको बहस भारतमा पनि उठेको थियो। यसको सबभन्दा पहिले व्याख्या गर्ने व्यक्ति माओ त्सेतुङ थिए। उनले भनेका थिए : दलाल पुँजीवादको आफ्नो विशेष भूमिका त हुँदैन तर यो साम्राज्यवादी पुँजीको आडमा टिकेको हुन्छ यसरी नेपाली पुँजी पनि साम्राज्यावादको चेपुवामै परेको छ। नेपाली पुँजी मर्कन्टाइल प्रकारको रहेको छ। उत्पादन अत्यन्तै न्यून अवस्थामा छ । एउटा बिस्कुट उत्पादन गर्न नसक्ने अवस्था छ । यही दलाल पुँजीवाद विद्यमान रह्यो भने औपनिवेश, अर्धऔपनिवेश र नवउपनिवेश पनि रहेको छ। त्यहाँ २ प्रकारका पुँजीपति रहन्छन् : पहिलो साम्राज्यवादका पक्षमा देखिन्छ जो सानो अंशमा हुने गर्दछ। अर्को ठूलो अंश साम्राज्यावादसँग कठोर हुने गर्दछ । सानो बुर्जुवा र ठूलो बुर्जुवाका बीचमा अन्तर्विरोध देखिन्छ । नेपालमा दलाल पुँजीवाद छ भने भूमि सम्बन्ध कसरी परिवर्तन भएको छ ? जब दलाल पुँजीपति वर्गको कुरा हुन्छ तब राष्ट्रिय पुँजीपति पनि हुन्छ । यो सीआरसी थेसिस हो । दलाल पुँजीवादको कुरा गर्दा अब ४ वर्गको रणनीतिक मोर्चा बन्छ जसमा राष्ट्रिय बुर्जुवा वर्ग पनि सामेल हुन्छ। यसरी जनवादी क्रान्ति हुन्छ, समाजवादी क्रान्ति हुँदैन।

जब चुनाव हुँदै थियो त्यो समय हामीले सुन्यौँ एकातर्फ कम्युनिस्ट आन्दोलनलाई ध्वस्त पार्ने पार्टी एमाले र माओवादी केन्द्र चुनावमा भाग लिइरहेका थिए। उता विप्लवजी नेतृत्वको पार्टी नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी चुनाव खारेज अभियान चलाइरहेको थियो। यसरी नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी क्रान्तिप्रति प्रतिबद्ध देखिन्थ्यो। हामीलाई खुसी पनि लाग्यो तर जसरी कम्युनिस्ट पार्टी भनेर क्याडरबेस पार्टीबाट मासबेसमा गएको पार्टीको विकल्पका रूपमा नदेखिए पनि दीर्घकालीन रूपमा भने त्यसको वैकल्पिक शक्तिका रूपमा चुनाव बहिष्कार गर्ने शक्तिका रूपमा मान्यौँ । चुनावमा बम विस्फोट भएका घटना पनि सुनिए। यसरी नेपालको कम्युनिस्ट आन्दोलनमा धारिलो ध्रुवीकरण हुने देखिएको छ।

➲ ***भारतको वर्तमान कम्युनिस्ट आन्दोलनलाई कसरी हेर्नुभएको छ ?***

भारतीय कम्युनिस्ट आन्दोलनको लामो इतिहास छ । यसको सुरुआत नक्सलबाडी क्षेत्रबाट भएको हो । पहिलो चरण चारु मजुम्दार, दोस्रो पीडब्लूजी । यसरी यो ट्रेन्ड सबभन्दा पहिला हामी मैदानमा काम गर्दै थियौँ जो आधारभूत तह थियो । अहिले जङ्गलभित्र ट्राइबल अर्थात् आदिवासी क्षेत्रमा काम गर्छन् । जहाँ विदेशी लगानीमा खानी उत्पादन भइरहेको छ त्यसका विरुद्ध मृत्युको लडाइँ लड्छन् । दोस्रो मध्यम वर्ग जो मजदुर हुन्, उनीहरूलाई क्रान्तिकारी बनाउन लामो समय लाग्छ । उनीहरूलाई क्रान्तिकारी बनाउन लामो प्रक्रियाबाट अघि बढ्नुपर्छ र लामो समय पनि लाग्छ। त्यसपछि उनीहरूबाट नेतृत्वको छिट्टै विकास हुन्छ । आदिवासीहरूबाट आधार तह बन्दछ, संगठन बन्दछ।

यसरी जंगल क्षेत्रमा मूल्यवान् प्राकृतिक दोहन गर्न पुँजीवादीहरू लागेका छन्। यसरी एक तप्काले छोड्ने र त्यो सँगै अर्को नयाँ क्रान्तिकारीको विकास हुन्छ। जस्तै ल्याटिन अमेरिकी देशहरूमा हेर्न सक्नुहुन्छ। एक पुस्ताले हतियार फाल्छ, आत्मसमर्पण गर्छ तर नयाँ क्रान्तिकारीको जन्म पनि हुन्छ । जस्तो भारतको पूर्वउत्तरमा एक समूह हतियार उठाउँछ त्यस्तै ४/५ वर्षमा अर्को पनि तयार हुन्छ। एक्सन लिन्छ। जब त्यो बुर्जुवा मिडियामा बज्छ तब दूरदराजका जनता आदिबासीहरूलाई लाग्छ- क्रान्ति भइरहेको छ वा छैन ? ऋएक्ष :बयष्कत आदिबासी इलाका बस्तरपुरामा बस्ने गर्दछ, छत्तीसगढमा । यसलाई मध्यम वर्गले समर्थन गरेको छ। सहरमा जुन मध्यम वर्ग छ, उसले रोमान्टिक हिसाबले मार्क्सवाद बुझ्न सक्दैन । तर उनीहरूलाई लाग्छ इन्क्लाब गरिरहेका छन् । त्यसको कारण योग क्याम्पसमा, इन्टेलिजेन्समा सङ्गठन निर्माण गरिएको छ। अर्को ट्रेन मास लाइनको अभ्यास गरिरहेको छ। सन् १९७० यता रुसको पार्टीले लिएको नीतिका कारण प्रसस्त परिवर्तन आएको छ तर उनीहरू सन् १९६३ मा चीनमा जुन नीति लागू गरियो त्यही तरिकाले भारतमा पनि क्रान्ति सम्पन्न हुने बुझ्ने गर्दछन् । त्यतिखेरका किसान अहिले आज ठूलो खेतका मालिक बनेका छन् । जो तल्लो वर्गको थियो त्यो उजाडेर झन् गरिब बनेको छ। सर्वहारामा परिणत भएको छ। उनीहरूलाई लाग्छ- उनीहरूलाई जमिन वितरण गरियो । ग्रामसभा, वन विभागको जमिन बाँडे पनि प्रतिपरिवार तीन कट्ठाभन्दा कम भागमा पर्ने देखिन्छ। त्यसरी संसारमा कम्युनिस्ट आन्दोलनमा नभएको नारा निकालियो- किसानको लागत मूल्य घटाउँछौँ।

अहिले जुन मध्यम वर्ग छ ऊ नै मुख्य ग्राहक रहेको छ। लागत मूल्य तब मात्रै कम हुन्छ जब फ्याक्ट्रीमा काम गर्ने श्रमशक्तिको ज्याला कम हुन्छ र मालिक किसानहरूको युरिया मललगायत अन्य मलहरू सस्तोमा उपलब्ध गराइन्छ। त्यो कस्तो कम्युनिस्ट पार्टी हो जो मजदुरको विरुद्धमा छ। जम्मा ७५ करोडमध्ये ३० करोड औद्योगिक मजदुर मूल्यवृद्धि भएपछि प्रभावित हुने देखिन्छ । त्यससँगै १५-२० प्रतिशत मध्यम वर्ग खरिद गरेर खान्छ।

अर्को प्रवृत्ति पनि छ जसले मार्क्सवादी तरिका पकडेको छ तर प्राज्ञिक मार्क्सवाद मात्रै पढिरहेको छ। एमएल र अरु यसप्रकारका ७/८ समूह छन्। उनीहरू बुर्जुवा मार्क्सवादमा विश्वास गर्छन्। जो मार्क्सवादको उलटपुलट पारेर व्याख्या गर्छन्। लेफ्ट रिभ्यु नेपालमा खुब पढिन्छ, भारतमा पनि त्यो क्रम बढ्दो छ। जोसँग पुँजीको पढाइ छैन । जो त्यो डेबिड बुझ्न सक्दैनन्, पूरै पुँजीवादी विकासको उत्पादन सम्बन्धको कुरा छ त्यो कारण उनीहरू भूमण्डलीकरण पूरा सक्रिय राम्रोसँग बुझ्दैनन् । दोस्रो पार्टीभित्र कुनै खतरनाक कुरा पनि गर्छन् जसरी अक्सल रोड जो पार्टीबाट निष्कासन भएका थिए । भूमिगत सर्वहारा वर्गको सङ्गठन पनि हुनुपर्दछ। लेनिनले त्यो विसर्जनवाद हो भनेका थिए। दसौँ कङ्ग्रेसमा अक्सल रोदले पनि प्रचण्डले जस्तै कुरा गरेका थिए। सर्वहारा अधिनायकत्वको कुरा गलत थियो जो रोजा लक्जेमबर्गले पनि भनिन् तर गर्नुभन्दा पहिला यसलाई रेक्टिफाई गरेका थिए। त्यसकारण क्लासिकल मार्क्सवादप्रति रेस्पोन्सिबल नभएका कारण संलग्नता परिवर्तन नभएर रिक्विसेसनतर्फ ढल्किने गरेका छन्। यी दुई कारण प्रवृत्ति हुन्। पहिलो अल्ट्रा मार्क्सवाद र अर्को जडसूत्रीय मार्क्सवाद । तेस्रो तप्का जो समाजवादको बहस गर्छन् तर बोल्सेभिक तरिकाभन्दा फरक तरिकाले सोच्छन्। जो लेनिनभन्दा टाढा जान थालेका छन् । चौथो अर्को प्रवृत्ति पनि भारतमा छ जो ५/६ समूहहरू छन् जसले मार्क्सवाद, लेनिनवाद, माओवाद भन्छन् । समाजवादी क्रान्ति पनि स्वीकार गर्छन् । तर सांस्कृतिक क्रान्तिका विषयमा मौन रहन्छन् । माओ र स्टालिन सर्वहाराका महान् नेता थिए तर सांस्कृतिक क्रान्तिका बेला अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध विषय, रुससँगको सम्बन्धमा चिसोपना आएपछि पश्चिमाहरूसँग मिल्नुपऱ्यो। इथोपियाको सरकारलाई दमन गर्न सघाउनु भूल थियो । यसप्रकारको बुझाइ थियो । यसरी एउटा पार्टी बन्न लामो समय लाग्छ । त्यहाँ जातिको प्रश्न त्यति धेरै राष्ट्रियता हुनु अर्को जातीय, राष्ट्रियता सबै उत्पादन सम्बन्धको कुरा । हाम्रो पनि दुई वर्षमा उत्पादन सम्बन्धको आलोचनासँगै यथार्थको अध्ययन गर्नुपर्ने छ। त्यसका लागि लामो समय लाग्ने देखिन्छ। उनीहरूबीच एकताको खाँचो छ। सन् १९७० मा पार्टी निर्माण गऱ्यौँ तर हामी मार्क्सवादी तरिकाले होइन, जडसूत्रवादी तरिकाले अगाडि बढ्यौँ । एउटा एकता चारवटा फुट । पार्टी सीसीएम र पीबीएमका विषयमा कति बनाउने भन्ने बहसमा केन्द्रित भयौँ। हामी सच्चा मार्क्सवादी तरिकाले होइन, सङ्गठनमा केन्द्रित भयौँ। हामी सच्चा मार्क्सवादी-लेनिनवादी-माओवादी हुने हो भने ढाँचामा होइन, अन्तरवस्तुमा जानुपर्दछ । करिब ४८ वर्षमा खासै अगाडि गएका छैनौँ। यही अवस्था हो भने १४७ वर्ष अझै लाग्ने देखिन्छ। १९७१ मा जन्मेको बच्चा ४८ वर्षको भैसकेको छ । पार्टीमा द्वन्द्वात्मक भौतिकवादी तरिका लागू गर्नु अनिवार्य देखिन्छ । द्वन्द्वमा हरेक पहलु पटकपटक परिवर्तन भइरहन्छन्।

➲ ***आजको विश्वको कम्युनिस्ट आन्दोलनको स्थिति के छ ?***

आज विश्व कम्युनिस्ट आन्दोलनको कुरा गर्दा भारत मात्र होइन, बङ्गलादेशमा सानो ठाउँमा १३ वटा समूह छन्। टर्कीमा ५ वटा समूह हुनु, फिलिपिन्समा ३ समूह हुनु कहीँकतै पनि एकीकृत समूह छैन। श्रीलंकामा पनि त्यस्तै छ । सानो पार्टी ६० वर्षदेखि अहिलेसम्म चलिरहेकै छ । ५० वर्षदेखि एउटा मात्रै नेता छ । न्यु सिन्थेसिस अगाडि आयो। हामीले त्यतिखेर पनि भन्यौँ। रिमका विषयमा पनि त्यही भन्यौँ । पेरूको राजधानी लिमावरिपरि मात्रै ४८ प्रतिशत आवादी थियो । भूमि सम्बन्ध परिवर्तन भइसकेको छ। हामीले गोन्जालोलाई भनेका थियौँ- तपाईंहरू आइडोलोजिकल गलत हुनुहुन्छ । त्यही भयो । त्यही कमजोरी चीनमा पनि देखियो।

सर्वसाधारण जनता जो सर्वहारा अधिनायकत्व बुझ्दैनथे, मात्र उनीहरू ख्रुस्चेब मुर्दावाद, माओवाद जिन्दावाद, चीन जिन्दावाद, रुस मुर्दावाद भन्थे। जब ग्रेट डिबेट (महाविवाद) चल्यो त्यो पनि वैचारिक कमजोरीकै परिणाममा कमजोर बन्न पुग्यो । संशोधनवादीहरूसँग क्रान्तिकारीहरूले सामना गर्न सकेनन् । त्यस्तै चारु मजुमदार आफैँ जिल्ला सेक्रेटरी पनि थिएनन्, इलाका सेक्रेटरी थिए। भारतजस्तो देशको क्रान्तिको नेतृत्व गर्ने स्थानमा पुगे। टर्कीका कायब कायसहिद भए। यसरी संसारमा राजनीतिक वैचारिक सङ्घर्ष नेतृत्वले समयमै छेड्न सक्नुपर्छ। ग्रेटालिय फरवार्ड १९५७ मै छेडिएको भए संसारमा नयाँ परिपक्वता आउँथ्यो । फिलिपिन्समा पनि वैचारिक मतभेद भएपछि आन्दोलन कमजोर बन्न पुग्यो। १९७६ मा विभिन्न पार्टीले कम्युनिस्ट आन्दोलन उठान गर्ने पहल लिए । त्यो सकारात्मक पक्ष थियो तर उनीहरूले भरपर्दो विकल्पका रूपमा भने क्षमता राख्दैनथे।

१९९६ पछि भूमण्डलीकरणको समय आयो। त्यो समय कुनै एक औपनिवेशद्वारा संरक्षित बजार थिएन। सोमालिया, इरानका तानाशाह एलसिना रोको समय गइसक्यो । आज कुनै बहुराष्ट्रिय निगमलाई कुनै सैन्य समूहले संरक्षण गरेको पनि छैन । लेनिनको समयमा उत्पादनका क्षेत्रमा ८० प्रतिशत र विज्ञापनलगायत अन्य क्षेत्रमा २० प्रतिशत लागेको थियो । आज ठीक उल्टो छ। पुँजी २० प्रतिशत उत्पादन क्षेत्रमा र ८० प्रतिशत अनुत्पादक क्षेत्रमा छ । यसरी लेनिनको समयभन्दा फरक तरिकाले साम्राज्यवाद अगाडि आएको छ। उत्पादन, वितरण विशेषगरी आर्थिक तथा राजनीतिक क्षेत्रमा फेरबदल भएको छ। आज स्टालिन, माओजस्ता विश्वनेता छैनन्। हाम्रासामु जसरी १८७२ विचलन डिप्रेसन, कन्फ्युजन, डिस्केन्ट्रिगेसन चलेको थियो। ठीक १९७६ यता पनि त्यस्तै अवस्थामा विश्व कम्युनिस्ट आन्दोलन छ। यद्यपि यो सिद्धिएको छैन। आज दर्शन, राजनीति, अर्थशास्त्र र समाजवादलाई सही ढङ्गले बुझ्नसक्ने नेतृत्वको आवश्यकता देखापरेको छ जसले यी सबैको समाधान दिन सकोस् । जसरी लेनिनको समयमा क्रान्ति पूरा भयो त्यो वैज्ञानिक कारण थियो। आज विज्ञान तथा प्रविधि जसले पकड्न सक्दैन त्यो क्रान्ति असफल हुन्छ । क्रान्ति अङ्कगणितीय हिसाबमा अगाडि बुझ्दैन । यो ज्यामितीय आकारले अगाडि बढ्छ। यहाँ कोरिया, क्युबा र हुँदाहुँदै ह्युगो चाभेजले पनि म समाजवादी हुँ भनेका थिए । उनले शिक्षा, स्वास्थ्यलगायत अत्यावश्यक कुराको सम्बन्ध राज्यले नै गर्ने पहल लिए। आज समाज कल्याणकारी कार्ययोजनालाई समेत समाजवाद भन्न थालिएको छ। जबसम्म यो अन्योल चिर्ने नयाँ नेतृत्वको विकास हुँदैन तबसम्म विश्व कम्युनिस्ट आन्दोलन रक्षात्मक अवस्थामा नै रहने देखिन्छ।

➲ ***तपाईंले नवउदारवादलाई कसरी हेर्नुभएको छ ?***

पहिलो कुरा पुँजी अतिकेन्द्रित भएको छ। यसले निगमीय पुँजीको स्वरूपमा तयार पारेको छ । कुनै बहुराष्ट्रिय निगमले श्रमिकहरूमा विभाजन ल्याएको छ । कुनै एउटा दिल्लीको मारुती सुजुकी कम्पनीमा श्रमिकहरूलाई तीन प्रकारले ज्यालामा लगाइने गरेको छ : पहिलो कन्ट्र्याक्ट, केही मजदुरलाई दक्ष भनेर अर्कोलाई अदक्ष तथा नन् स्किल्ड भनेर । यसरी मजदुर-मजदुरको बीचमा पनि विभाजनको रेखा कोरेको छ। Uncatagorised labour, in formalization of labour, contract labour, preforlization labour/feminazation of labour का रूपमा विभाजित गरिएको छ।

दोस्रो : पुँजीको निर्यात पहिलो विश्वबाट तेस्रो विश्वमा भारी मात्रामा भइरहेको छ। पुँजीको जो मदर कन्ट्री (पुँजी भएको देश) त्यसले आफ्नो देशमा होइन अर्को देशमा पुँजी पठाएर त्यहाँका स्रोतसाधन दोहन गर्ने र ठूलो मात्रामा नाफा भित्र्याउने, त्यस्ता देशहरूमा सस्तो श्रमशक्ति हुने गर्दछ। स्वाभाविक रूपमा उत्पादन पनि सस्तोमा बन्ने हुँदा एकाधिकार मच्चाइरहेका छन्।

तेस्रो : लेनिनको पालामा बहुराष्ट्रिय निगम वा औद्योगिक देशमा बढी व्यापार हुन्थ्यो। यद्यपि अहिले पनि ती औद्योगिक देशमै बढी कारोबार हुन्छ । तर यसको तेस्रो विश्वमा सिफ्टको मात्रा बढेको छ।

चौथो : लगानी अनुत्पादक क्षेत्रतर्फ केन्द्रित गरिएको छ। यो दोस्रो विश्वयुद्ध पहिले पनि गरिन्थ्यो तर अत्यन्तै कम मात्रामा मात्र गरिन्थ्यो।

युरोपियन युनियन र गाईकार्ड

बाबुराम भुसाल

यतिबेला नेपाली समाज मनोवैज्ञानिक रूपमा दुई धारामा विभाजित भएको छ । पहिलो कट्टर हिन्दु पक्ष र दोस्रो गैर-हिन्दु । एकातर्फ विज्ञानले चरम विकास गरेर पूरै विश्वलाई साँघुरो बनाएको छ भने अर्कोतर्फ वैचारिक रूपमा पुरातनपन्थीहरूको जत्था जसले धार्मिक अतिवादको पक्षपोषण पनि गरिरहेको छ। यो नेपालमा मात्रै होइन, विश्वभरि नै हो । नेपालमा सामन्तवादी संस्कृतिलाई जनयुद्धले विस्थापित गर्न खोजेको थियो र केही हदसम्म त्यसले सार्थकता पायो पनि तर जनयुद्धको मुख्य नेतृत्व बाबुराम-प्रचण्ड मण्डलीले आत्मसमर्पण गरेसँगै ती मुद्दाहरू ओझेलमा पर्नु कुनै नौलो कुरा पनि भएन। सामन्तवादको मुख्य टाउको ढालिसके पनि प्रतिगामी दोस्रो संविधानसभाको निर्वाचनपछि परम्परागत शक्तिको दबदबा रहन गयो। फलस्वरूप प्रतिगामी संविधान जारी गरियो, जसमा जनयुद्धले उठाएका मुद्दाहरूलाई किनारा लगाउने काम गऱ्यो । यसरी प्रतिगामी संविधान जारी भएपछि पश्चिमा विशेष गरी युरोपियन युनियनले नेपाली समाजमा आफ्ना एजेण्टहरूमार्फत जातीय तथा साम्प्रदायिकता फैलाउने प्रयास गरिरहेको छ। यसले नेपाल एउटा सम्प्रदायिकतातर्फ जाने खतरा पनि देखिएको छ। यसरी संसदवादी दल एमाले, कांग्रेस, माओवादी र अन्य क्षेत्रीय दलहरू पनि विभाजित देखिएका छन्। यसरी नेपाली समाजमा दुई अतिको सिकार बन्ने सम्भावना पनि देखिन्छ । पहिलो बाहिरी विखण्डनकारी अतिवाद जसको नेतृत्व बाहिरी शक्ति अर्थात् युरोपियन युनियनले गरिरहेको छ र दोस्रो अतिवाद सामन्तवादी यथास्थितिवादी अतिवाद हो, जसको नेतृत्व संसद्वादी दलका नेताहरूले गर्ने देखिन्छ । उदाहरणका लागि, गगन थापाको सामाजिक सञ्जालको अभिव्यक्तिलाई लिन सकिन्छ । यसरी दुई अतिवादको चेपुवामा परेर रुवाण्डा, कंगो, सिरिया र इराकको जस्तो आवस्थामा पुग्ने होकि भन्ने बुद्धिजीवीहरूले चिन्ता गर्न थालेका छन् ।

एकातर्फ नेपालमा संसद्वादी दलहरूले जनयुद्धको महत्वपूर्ण शक्ति नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी र नेकपा क्रान्तिकारी माओवादीलाई बाहिर राखे भने अर्कोतर्फ प्रतिगामी २०४६ को संविधान जारी गरेका छन् । नेपाली जनताले गरेको दस बर्से जनयुद्धमा स्थापित मान्यतालाई लत्याएका छन् । यसरी नेपाली जनताले समृद्धिको आकांक्षा राखेका छन्, जसले साँच्ची नै जीवनमा परिवर्तनको महसुस गर्न पाइयोस्, अर्कोतर्फ प्रतिगामी संविधान जो आफैँमा २०४७ सालको असफल व्यवस्था हो, जसले जनताको आकांक्षा पूरा गर्ने संभावना एकदम न्यून रहेको छ । यसरी जनताको आकांक्षा र प्रतिगामी शासन प्रणालीको बीचमा ठूलो अन्तर्विरोध रहेको छ । जसलाई स्वयम् संसद्वादी राजनीतिक पार्टीहरू समाधान गर्न नसक्ने आवस्थामा छन् । एकातर्फ जनतामाथि दोहोरो कर थोपरिएको छ भने अर्कोतर्फ जनताले बुझाएको करमाथि स्थानीय तहदेखि केन्द्रसम्म भ्रष्टाचार व्याप्त छ । फलस्वरूप शासक र जनताको बीचमा विभाजन आइसकेको छ। यसरी त्यो अन्तर्विरोधलाई संसदीय राजनीतिक दलहरू थेग्नै नसक्ने आवस्थामा जनतालाई रनभुल्ल पार्ने नयाँ नाटक मञ्चनमा लागेका छन् । त्यो नाटक हालै युरोपियन युनियनले कार्डको रूपमा नेपाली समाजमा फालिसकेको छ । सुरुमा युरोपियन युनियनले खस जातिको आरक्षण हटाउनुपर्ने माग गऱ्यो । त्यसले नेपालको राष्ट्रियतामा आँच पुऱ्याउने भन्दै नेपाल सरकारका तर्फबाट परराष्ट्र मन्त्री प्रदीप ज्ञवालीले विज्ञप्ति निकाले । त्यसले जातीयताको नारामा झन् सहयोग गऱ्यो । त्यसको काउन्टरमा ईयुले अर्को स्टेटमेन्ट जारी गऱ्यो । ईयुको विज्ञप्तिको अर्को दिन नेकपा माओवादी केन्द्रकी नेतृ तथा प्रदेश नं तीनकी उपसभामुख राधिका तामाङको नेतृत्वमा गौहत्याको नाममा जेल परेकाहरूलाई रिहा गर्न तथा त्यस्तो कानुन संशोधन गर्नुपर्ने भन्दै गृहमन्त्री रामबहादुर थापालाई ज्ञापनपत्र बुझाइयो । राधिका तामाङ नेतृत्वको टोलीले ज्ञापनपत्र बुझाएको केही समय नबित्दै कांग्रेस युवा नेता गगन थापाले राधिका तामाङलाई गाली गर्दै सामाजिक सञ्जालमा स्टाटस पोष्ट गरे।

त्यसपछि गाईको इस्युले नयाँ मोड लियो । अब नेपालको प्रतिपक्षी दल नेपाली कांग्रेस र अधिकांश नेताहरूले गौ हत्या अर्थात् गाईको मासु खान नपाउने भन्ने पक्षमा उभिन थालेका छन् भने माओवादी केन्द्र र एमालेका केही नेताहरू गौहत्या होइन, त्यसलाई आम नागरिकको हक भन्दै कानुन संशोधन गर्नुपर्छ भन्नेमा देखिन्छन्। यसरी समाजमा धार्मिक नारा चर्काउन एमाले, कांग्रेस र माओवादी केन्द्रले युरोपियन युनियनसँग मिलेर सहकार्य गर्न थालेको प्रारम्भिक लक्षणहरू देखिएका छन् ।

एमाले-कांग्रेस र माओवादी किन जातीय युद्ध चाहन्छन्। पहिलो कुरा एमाले र कांग्रेसका नेतृत्वले जनयुद्धलाई आन्तरिक रूपमा स्वीकार गरेकै थिएनन् र छैनन् पनि। यसको पहिलो उदाहरण हो, जनमुक्ति सेनाको हतियार षड्यन्त्रपूर्वक खोसेर घर पठाउनु। दोस्रो जनयुद्धमा महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको ठूलो पङ्क्तिलाई बाहिर राखेर संविधान जारी गर्नु । तेस्रो २०४७ सालको संविधान ब्युँताउनु हो । यी केही दृष्टान्त मात्र हुन् । यस्ता कैयौँ कुराहरू छन्, जसलाई माओवादी जनयुद्धले जबर्जस्त रूपमा उठायो र एमाले-कांग्रेसजस्ता पश्चगामी शक्तिहरू बाध्य भएर माओवादीले उठाएका एजेन्डा स्वीकार

> gkfnL zf;sx¿n]/fi63ftL ;Demf}tf ubf{klg hgtf rk nfu]/ a:g' bz]sf nflu sbfk /fd|f] s'/f xf]Og . h³uaxfb'/n] gkfndf cfoft u/]sf] ljb]zL zlQmsf] cf1f akmfbf/Lk"j{s kfngf ug]{ ;+sf/ cem} klg gkfnL zf;sx¿n] sfod g} /fv]sf 5g\, To;nfO{ x6fpg gkfnL hgtf ;r]t aGg' h?/L 5 . cfh uf0{ vfg kfpg]/ gkfpg]ax; Tolt plrt s'/f g} xf]Og . olb xfdL lj1fgdf ljZjf; /fV5f}+ eg] !% cf} ztfAbLtkm{sf] wfld{s o'4 / ax; xf]Og, PSsfO;f}+ ztfAbLsf] j}1flgs ljrf/df hfg'kb{5 .

गर्न पुगे। कालान्तरमा जनयुद्धका शीर्ष-नेतृत्वलाई घुर्क्याउँदै धम्क्याउँदै आत्मसमर्पण गराए फलस्वरूप आफ्ना पश्चगामी एजेण्डा जनतामाथि थोपर्न सफल भए राजतन्त्रबाहेक । अर्को आकाश र पाताल एक बनाउने नारा लिएर स्थानीय, प्रदेश तथा प्रतिनिधिसभाको निर्वाचन गराए जनतालाई भ्रमित पार्न सफल पनि भए तर जनतालाई विकास र समृद्धिका नारा दिएर तत्काललाई भ्रममा पारे पनि कालान्तरमा त्यसको यथार्थ खुल्ने भएकाले संसद्वादीहरू आफ्नो कुर्सीलाई टिकाइराख्न जनतालाई फुटाउन खोजिरहेका छन्। दोस्रो संसद्वादी दलहरूले भनेको विकास यो व्यवस्था र व्यवहारले संभव हुने देखिँदैन। आफ्नो कर्तुत लुकाउन पनि उनीहरू जातीय युद्ध होस् भन्ने चाहन्छन् । उनीहरूले जारी गरेको संविधान असफल हुने देखिएको छ। यदि तत्कालै देश एउटा साम्प्रदायिक युद्धको चपेटामा गए। त्यसले आफ्नो नैतिकतामाथि उठ्न सक्ने सम्भावित प्रश्नलाई राहत मिल्ने महसुस गरेका छन्, जसरी २०४७ सालको संविधान जारी गरेर असफल भए पनि एमाले र कांग्रेसले माओवादीले गरेको युद्धको कारण जनताको काम गर्न नसकेको बताएका थिए। त्यस्तै आज पनि संसद्वादी दलहरू सेफल्यान्डिङ खोज्न जातीय युद्ध चाहन्छन् । अर्को मुख्य कुरा नेपालमा संविधान २०७२ लागू नहुँदै जनतामा व्यापक असन्तुष्टि रहेको छ। जनयुद्धमा जनताले स्थापित गरेका एजेन्डाहरूलाई एमाले-कांग्रेससँग मिलेर बाबुराम-प्रचण्डलले रत्तिको टोकरीमा मिल्काएका छन्, जसलाई सच्चा क्रान्तिकारीहरूले स्थापित गर्न वर्गसंघर्ष चर्काउने देखिएको छ । क्रान्तिकारी शक्तिको बढ्दो प्रभावलाई संसद्वादी राजनीतिक दलहरूले आफ्नो मुख्य चुनौती मानेका छन् । क्रान्तिकारी आन्दोलनको उठान भएपछि संसदीय व्यवस्था ध्वस्त हुने निश्चित नै छ । त्यसकारण वर्गीय आन्दोलनलाई जातीय आन्दोलमा परिवर्तन गर्ने मनसायमा एमाले-कांग्रेसलगायतका माओवादी केन्द्रका नेताहरूको छ । यस्ता थुप्रै उदाहरणहरू छन्, जहाँ राजनीतिक आन्दोलनलाई जातीय आन्दोलको स्वरूपमा फेरिएको छ । भारत तथा पाकिस्तानमा कम्युनिस्ट आन्दोलन ध्वस्त पार्न पश्चिमाहरूले जातीय आन्दोलन दन्काएका थिए। शीतयुद्धको बेला इरानमा पनि साम्राज्यवादीहरूले कम्युनिस्ट आन्दोलन ध्वस्त पार्न जातीय युद्धको थालनी गरेका थिए । सन् २०११ को चर्चित आन्दोलन जसलाई अरब स्प्रिङ पनि भनिन्छ । सिरियामा बसर अल असादको शासनविरुद्ध उठेको राजनीतिक आन्दोलनलाई अमेरिका र नेटो राष्ट्र विशेष गरी युरोपियन युनियनले जातीय युद्धमा फेर्न सफल भएका थिए । आज सिरिया युद्धले जसरी थिलोथिलो भएको छ, त्यस्तै नेपाललाई पनि बनाउने ईयुको योजनामा एमाले-कांग्रेस र माओवादीलगायतका संसद्वादी दलहरूले राम्रै मिहिनेत गरिरहेका छन्, त्यो गाईकाण्डले प्रष्ट पार्दै गएको छ। संसद्वादी दलहरूले जातीय युद्ध थोपर्न चाहनुको मुख्य कारण राष्ट्रिय रूपमा देखिएको संकटलाई जातीय युद्धले भयो भन्ने देखाउन खोजिरहेका छन्। दोस्रो क्रान्तिकारी आन्दोलन पूरा भयो, अब समृद्धि गर्नुपर्छ भन्ने देखाउन खोजिरहेका छन् । तेस्रो देशमा जातीय दंगा भड्किए ईयुलाई दोषी देखाउने र २०७२ जारी गरेको संविधान अब्बल दर्जाको भएकाले आफूले अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा पानीमाथिको उभानो बन्न खोजिरहेका छन्। अर्को जातीय युद्धले वर्गीय युद्ध विस्थापित गर्ने युरोपियन युनियनको गाईकार्डलाई नेपाली समाजमा लागू गरेर ईयुप्रति आफ्नो बफादारी प्रस्तुत गर्न गगन थापादेखि संसद्वादी दलका शीर्षनेताहरू नाभीको बल लगाइरहेका छन्।

नेपाली शासकहरूले राष्ट्रघाती सम्झौता गर्दा पनि जनता चूप लागेर बस्नु देशका लागि कदापि राम्रो कुरा होइन। जङ्गबहादुरले नेपालमा आयात गरेको विदेशी शक्तिको आज्ञा बफादारीपूर्वक पालना गर्ने संस्कार अझै पनि नेपाली शासकहरूले कायम नै राखेका छन्, त्यसलाई हटाउन नेपाली जनता सचेत बन्नु जरुरी छ । आज गाई खान पाउने र नपाउने बहस त्यति उचित कुरा नै होइन । यदि हामी विज्ञानमा विश्वास राख्छौँ भने १५ औ शताब्दीतर्फको धार्मिक युद्ध र बहस होइन, एक्काइसौँ शताब्दीको वैज्ञानिक विचारमा जानुपर्दछ। जसरी वर्गीय आन्दोलन छायामा पार्न साम्रज्यवादले धार्मिकताको नाममा नेपालमा दंगा मच्चाउने प्रयास गरिरहेको छ, त्यसमा नेपाली जनता सचेत हुन जरुरी छ । धार्मिक युद्धले नेपाललाई रुवाण्डा, सिरिया र इराक बनाउने कि नेपाललाई अग्रगतिमा हिँडाउने । नेपाली जनता विखण्डनकारी युरोपियन युनियन र त्यसका नेपालमा बसेका दलालहरूको जातीय युद्धको षड्यन्त्रलाई विफल पार्न नेपाली जनता सचेत बन्न जरुरी छ। यो समस्याको समाधान जातीय आन्दोलनले होइन, वर्गीय आन्दोलनबाट मात्र सबै नेपालीको मुक्ति हुनेछ।

वन कार्यालयमा बम विस्फोट

■ **रोहित ढकाल**/सर्लाही

सर्लाही ईश्वरपुर नगरपालिका ४ स्थित सागरनाथ वन विकास परियोजनाको केन्द्रीय कार्यालयमा शनिबार राती शक्तिशाली बम विष्फोट भएको छ। विष्फोटबाट भवनमा क्षति पुगेको परियोजना स्रोतले जनाएको छ। विष्फोट कसले गरायो भन्ने अहिलेसम्म पुष्टि भएको छैन । विष्फोटस्थलमा भेटिएको पर्चामा सागरनाथ वन विकास परियोजनामाथि कारबाही किन भन्ने शीर्षकमा सुकुमबासीहरूको वैकल्पिक व्यवस्थाबिना उनीहरूले लगाएको खेतीपातीमाथि डोजर लगाउने काम गरेको, सुकुमबासीहरूलाई बिनाकारण झुट्टा मुद्दा लगाएर फसाउने र जेल चलान गर्ने काम गरेको, आगामी दिनमा थप सुकुमबासीहरूलाई उठाउने योजना बनाएको, स्थानीय दलालहरूसँग मिलेर सुकुमबासीहरूलाई उठाउने योजना बनाएको, सागरनाथ वन परियोजनाअन्तर्गतका खयरलगायतका काठहरू कौडीको मूल्यमा बेचेको, थोरै काठ बेचेर बाँकी काठ चोरी, निकासी र पैठारी गरेको, ठेकेदारहरूलाई अवैध ढंगले चलखेल गरेकोलगायत आरोपहरू लगाइएको छ।

बागमती नगर इन्चार्ज गिरफ्तार

■ **रातो खबर संवाददाता**/काठमाडौँ

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका बागमती नगर इन्चार्ज मानबहादुर वाइबालाई प्रहरीले गिरफ्तार गरेको छ । सर्लाही जिल्लाको बागमती नगरपालिका ४ स्थित आफ्नै घरनजिकै मर्निङवाक गरिरहेको अवस्थामा वाइबालाई सोमबार बिहान ७ बजे प्रहरीले गिरफ्तार गरेको हो । उक्त घटनाप्रति नेकपाको सर्लाही जिल्ला समितिले घोर विरोध तथा भर्त्सना गर्दै विज्ञप्ति निकालेको छ। नेकपा सर्लाही जिल्ला इन्चार्ज विश्वक्रान्तिद्वारा प्रकाशित उक्त विज्ञप्तिमा भनिएको छ, 'नेकपा सर्लाही जिल्ला समिति तत्काल उहाँको रिहाइको माग गर्दछ । यदि तत्काल रिहाइ नगरे कडाभन्दा कडा संघर्षमा उत्रने र त्यसबाट निस्कने परिणामको जवाफदेही दलाल प्रशासन र राज्यसत्ता हुनुपर्नेछ।'

ट्रेड युनियन र पेशागत संगठनको सम्मेलन

■ **रातो खबर संवाददाता**/

अखिल नेपाल क्रान्तिकारी ट्रेड युनियन महासंघ, ललितपुरको छैठौं जिल्ला सम्मेलन सम्पन्न भएको छ। सम्मेलनले राजकुमार मगरको अध्यक्षतामा ४ सदस्य पछि थप्नेगरी १५ सदस्यीय कार्य जिल्ला कार्यसमिति चयन गरेको छ । कार्यसमितिको पदाअधिकारीहरूमा विकास थापा, ललितजङ माझी, रामबहादुर दानगेटी, अन्य सदस्यहरूमा टेक खड्का, जीवन थोकर, शान्ति थापा, विकास तामाङ, बलराम राई, दिनबहादुर राई, संजय श्रेष्ठ, राजु मगर, विशाल कार्की र युके तामाङ रहेका छन् । कार्यक्रममा महासंघका केन्द्रीय संयोजक अमर झाक्री र केन्द्रीय सदस्य तथा मध्मकमाण्ड संयोजक गोकुल दाहाललगायतले सम्मेलन सफलताको शुभकामना दिएका थिए। महासंघका केन्द्रीय सदस्य एवं हाइड्रो तथा खानीका संयोजक लोकेन्द्रराज थापाले सम्मेलनको अध्यक्षता गरेका थिए भने राजकुमार मगरले संचालन गरेका थिए।

यसैगरी, अखिल नेपाल क्रान्तिकारी ट्रेड युनियन महासंघअन्तर्गत अखिल क्रान्तिकारी गार्मेन्ट तथा टेक्सटाएल मजदुर संघको छैठौं काठमाडौँ जिल्ला सम्मेलन बुधबार सम्पन्न भएको छ । सम्मेलनमा अखिल नेपाल क्रान्तिकारी ट्रेड युनियन महासंघका मजदुर साधारण शाखा सेक्रेटरी देव परियार, पूर्वी ताम्सालिङ ब्युरो संयोजक विनोद थापा, काठमाडौँ जिल्ला महासंघका संयोजक नारायण तोलाङ्गी उपस्थित थिए। राम लाखेको अध्यक्षतामा सम्पन्न सम्मेलनले राजन कौशल (आक्रोश) को अध्यक्षतामा ११ सदस्यीय कार्यसमिति चयन गरेको छ। सदस्यहरू समिर पोखरेल, कृष्ण नेपाली, प्रकाश श्रेष्ठ, ज्ञानु नेपाली, लक्ष्मी नेपाली, बद्री नेपाली, नरेश छिनाल, विनोद नेपालीलगायत रहेका छन्।

यसैगरी, अखिल नेपाल क्रान्तिकारी गार्मेन्ट तथा टेक्सटायल मजदुर संघको छैठौँ ललितपुर जिल्ला भेला सम्पन्न भएको छ । भेलाले कुमार घिसिङको अध्यक्षतामा ९ सदस्यीय जिल्ला समिति चयन गरेको छ । सदस्यहरूमा लालु दास, ज्ञानबहादुर तामाङ, अर्जुन महत, राजन देसार, मानबहादुर तामाङ, अशोक तामाङ, राजकुमार तामाङ छन् । कार्यक्रमको संचालन टिका घिमिरेले गरेका थिए।

गिरफ्तारी र ...

व्यक्तिको अवस्था यथाशीघ्र पत्ता लगाई सार्वजनिक गर्ने कर्तव्य र जिम्मेवारी भएको सरकार र प्रहरीबाटै राजनीतिक विचार वा आस्थाकै आधारमा देशका विभिन्न जिल्लाबाट युद्धकालमा जस्तै बिनाकारण थुप्रै व्यक्तिहरुलाई पक्राउ गरी थुनामा राखी झूट्टा तथा बनावटी तथ्य बनाई केहीलाई मुद्दा चलाउने र धरौटी राखी वा साधारण तारिखमा छुटेकालाई समेत पुनः पक्राउ गरी केही समय बेपत्ता पारी पुनः झूट्टा मुद्दा लगाई थुनामा राख्ने गरेबाट संविधानतः प्रत्याभूत गरिएका विचार तथा आस्था राख्न पाउने आधारभूत वैयक्तिक स्वतन्त्रता, कुनै सङ्घ संस्था वा राजनीतिक दलविशेषमा आबद्ध हुन पाउने र न्यायको हकलगायतका मौलिक हक तथा आधार भूत मानवअधिकारको समेत हठात गम्भीर उल्लंघन भएको तथा अदालतको आदेशको नियतवश अवहेलना गर्ने गरिएको यस जनअधिकार अभियान नेपालको ठहर छ । त्यसैगरी, आफ्ना जायज मागहरुसहित राजनीति गर्न पाउनुसमेत नागरिकको मौलिक हक एवं अन्तर्राष्ट्रिय नागरिक तथा राजनीतिक अधिकारसमेत भएकाले नागरिकको मौलिक हक, अधिकार र मानवअधिकारको प्रत्याभूति तथा सम्मान गर्न, राजनीतिक आस्था र विचारको आधारमा पक्राउ नगर्न, मुद्दा नलगाउन, थुनछेक नगर्न, यातना नदिन, थुनामा परेको व्यक्तिलाई कानुन व्यवसायीसँग भेट र सल्लाह लिनदिनसमेत जनअधिकार अभियान नेपाल नेपाल सरकार, प्रहरी तथा सम्बद्ध सबैको गम्भीर ध्यानाकर्षण गराउँछ।'

मानवअधिकार आयोग भन्छ : पक्राउ व्यक्तिहरूको अवस्था सार्वजनिक गर

राष्ट्रिय मावअधिकार आयोगकी प्रवक्ता मोहना अन्सारीले नेकपाका कार्यकर्ताहरुलाई अदालतको प्रवेशद्वारबाटै प्रहरीले गिरफ्तार गरी बेपत्ता पारेको घटनाप्रति आयोगको गम्भीर ध्यानाकर्षण भएको जनाएकी छिन्।

अन्सारीले चैत १९ गते विज्ञप्ति जारी गर्दै भनेकी छिन्, 'नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका कार्यकर्ता भनिएका सुरज राई, रोशन ढकाल, लक्ष्मण कार्की, सुरेशकुमार राई र मोहन कार्कीलाई जिल्ला अदालत सुनसरीको प्रवेशद्वारबाट नेपाल प्रहरीले नियन्त्रणमा लिई अवस्था सार्वजनिक नगरेको भनी आयोगमा प्राप्त सूचनाप्रति आयोगको गम्भीर ध्यानाकर्षण भएको छ।'

विज्ञप्तिमा अगाडि भनिएको छ, 'आयोगलाई प्राप्त जानकारीअनुसार निजहरुलाई २०७४ चैत १८ गते बन्दी प्रत्यक्षीकरणको आदेशले सुनसरी जिल्ला अदालतबाट रिहा भएलगत्तै साँझ ६:२० बजे नेपाल प्रहरीले नियन्त्रणमा लिएको बुझिएको छ । यस सम्बन्धमा आयोगको टोलीले जिल्ला प्रहरी कार्यालय सुनसरीका प्रहरी नायव उपरीक्षक नारायण चिमरियासँग बुझ्दा उनीहरूलाई जिल्ला प्रहरी कार्यालय झापाले पक्राउ गरेको भनी जानकारी गराइए पनि सो सम्बन्धमा झापा जिल्ला प्रहरी प्रमुख विष्णुकुमार के.सी.ले उनीहरूलाई पक्राउ नगरेको भनी आयोगको टोलीलाई गराएको जानकारीबाट उनीहरूको अवस्था बेपत्ता रहेको बुझिएको छ । सो सम्बन्धमा लिखित जानकारी माग गरी आयोगको विराटनगर कार्यालयले आजै सम्बन्धित सुरक्षा निकायसँग पत्राचारसमेत गरेको छ।'

प्रवक्ता अन्सारीद्वारा जारी विज्ञप्तिको अन्तिममा भनिएको छ, 'अतः नेपालको संविधानले कुनै पनि व्यक्तिलाई प्रदान गरेको न्यायसम्बन्धी हकको प्रचलनमा अवरोध नगर्न, मौलिक हक प्रचलनको सुनिश्चिततासहित अदालतको आदेशको सम्मान गरी पक्राउ परेका व्यक्तिहरुको अवस्था अविलम्ब सार्वजनिक गर्न र आयोगलाई सोको जानकारी गराउन आयोग सम्बन्धित प्रहरी कार्यालयलाई आग्रह गर्दछ। साथै, व्यक्तिको मानवअधिकारको सम्मान र संरक्षणको सुनिश्चितताका लागि मातहतका निकायहरूलाई निर्देशन दिन नेपाल सरकार र नेपाल प्रहरीलाई विशेष आग्रह गर्दछ।'

गताङ्कबाट बाँकी ......

नयाँ आर्थिक नीति

राजनीतिक शिक्षा विभागका कामहरू १७ अक्टुबर, अखिल रसियाली कङ्ग्रेसमा पेस गरिएको राजनीतिक शिक्षा विभागको रिपोर्ट १९२१

तपाईंहरूमध्ये उनान्सय प्रतिशत कम्युनिस्ट हुनुहुन्छ साँचो हो अनि तपाईंलाई थाहै छ, हामी यी पछिल्ला कम्युनिस्टका विरुद्ध कारबाही सञ्चालन गरिरहेका छौँ । यो कारबाही पार्टी शुद्धीकरण आयोगद्वारा सञ्चालन हुँदैछ । अनि हाम्रा पार्टीबाट लाख वा त्यस्तैलाई हटाउने अपेक्षा गर्दैछौँ । केही त दुई लाखको सङ्ख्या बताउँछन् । म त्यही सङ्ख्या बढी मन पराउँछु ।

पुराना विधिहरू

एक पटक हामी घोषणा, वक्तव्य, घोषणापत्र र आदेश चाहन्छौँ । हामीसँग ती पर्याप्त छन् । एक पटक ती हामी जनतालाई के कसरी बनाउन देखाउन चाहन्छौँ भन्ने देखाउनका लागि आवश्यक छन् । नयाँ के र हामीले एकदम खोजिरहेको अहिलेसम्म नदेखिएको कुरा के हो ?

तर के हामी जनतालाई के निर्माण गर्न चाहन्छौँ भन्ने देखाइरहन सक्छौँ ? अँ हँ, एउटा सामान्य श्रमिक पनि हाम्रो उपहास गर्न थाल्नेछ र भन्नेछ : तिमी के निर्माण गर्न चाहन्छौ भन्ने हामीलाई देखाइरहनुको मतलब के ? हामीलाई तिमी के बनाउन सक्छौ, हामीलाई त्यो देखाऊ । यदि निर्माण गर्न सक्दैनौ भने हामी तिमीसँग छैनौँ । अनि तिमी भाडमा जान सक्छौँ । ऊ त ठीकै भन्छ ।

ठूला कामका राजनीतिक चित्रहरू कोर्नका लागि आवश्यक समय त गइसकेको छ । आज ती कामहरू व्यवहारमा देखाउनैपर्छ । आज हामी सांस्कृतिक कामका अगाडि छौँ, पचाउनुपर्ने ती राजनीतिक अनुभूति जसलाई व्यवहारमा ल्याउन सकिन्छ र पर्छ पनि । या त हामीले सोभियत गणराज्यका राजनीतिक प्राप्तिका लागि आर्थिक आधारहरू स्थापित गर्नुपर्छ अन्यथा हामी ती सबैलाई गुमाउनेछौँ । अझै पनि त्यो आर्थिक जग निर्माण गरिएको छैन, जसलाई हामी गर्नैपर्छ ।

सांस्कृतिक तह उठाउने काम हाम्रा अगाडि रहेको सबैभन्दा अनिवार्यमध्ये एउटा हो । र, राजनीतिक शिक्षा विभागले गर्नुपर्ने काम त्यही हो । यदि तिनीहरू राजनीतिक शिक्षाका आधारहरूको सेवा गर्न सक्षम छन्, जुन शीर्षक तिनीहरूले आफ्ना लागि छानेका थिए भने शीर्षक छान्न त सजिलो छ तर त्यसलाई कार्यमा परिणत गर्ने कसरी ? आशा गरौँ, यस बैठकपछि त्यसबारेमा हामीले छोटो सूचना प्राप्त गर्नेछौँ । सन् १९२० जुलाई १९ मै निरक्षरता उन्मूलन गर्ने आयोग बनेको थियो । यस बैठकमा आउनुभन्दा पहिले त्यो आयोग निर्माण गर्ने आदेशपत्र मैले चाहेरै पढेको थिएँ । जसले भन्छ : निरक्षरता उन्मूलनका लागि अखिल रसियाली आयोग । त्यसपछि निरक्षरता उन्मूलन विशिष्ट आयोग भनी थपिएको छ । आशा गरौँ कि यस बैठकपछि यस क्षेत्रमा कतिवटा गुबर्नियाहरूमा के गरिएको छ भन्ने सूचना प्राप्त गर्नेछौँ र त्यो रिपोर्ट ठोस हुनेछ । तर निरक्षरता उन्मूलनको विशिष्ट ओयोग निर्माण गर्ने त्यस आवश्यकताले के देखाउँछ भने हामी (सबैभन्दा नरम मैले प्रयोग गर्ने शब्द के हुन सक्छ ?) केही त्यस्तै अर्धजङ्गली जस्ता छौँ किनभने एउटा अर्धजङ्गली देशमा हैन, यो निरक्षरता उन्मूलन विशिष्ट आयोग गठन गर्नु एउटा लज्जाजनक कुरा हुनेछ । यस्ता देशमा निरक्षरता स्कूलमै उन्मूलन हुन्छ । जहाँ जनतालाई पढाइन्छ, त्यहाँ निकै राम्रा स्कूल हुन्छन् । तिनलाई के पढाइन्छ ? सर्वप्रथम तिनलाई लेख्न पढ्न सिकाइन्छ । यदि हामीले यस प्राथमिक समस्यालाई समाधान गरेका छैनौँ भने नयाँ आर्थिक नीतिबारे बोल्नु हास्यास्पद हुनेछ ।

महान् आश्चर्य

नयाँ नीतिको त्यहाँ के कुरा हुनेछ ? यदि हामीले निरक्षरता उन्मूलन गर्न असामान्य विधिको शरण पर्नु छ भने हामीले पुरानो नीतिलाई कता थन्काउनुपर्ला भन्ने ईश्वर नै जान्दछ । त्यो त स्पष्ट नै छ तर यो अझै स्पष्ट छ कि सेनामा र अरू क्षेत्रमा अचम्म नै गरेर देखाएका छौँ । मेरा विचारमा यदि निरक्षरता उन्मूलन आयोग नै पूर्णतः उन्मूलन गरियो भने र जस्तो यहाँ मैले सुनेको छु यदि शिक्षाको जनकमिसारबाट यसलाई अलग गर्न प्रस्ताव तयार छैन भने सबैभन्दा महान् आश्चर्य त्यो हुनेछ । यदि त्यो साँचो हो भने र यदि तिमी यसलाई केही विचार दिन्छौ भने तिमी मसँग निश्चित खराब प्रस्तावहरू उन्मूलन गर्न एउटा विशिष्ट आयोग स्थापित हुनुपर्छ भन्ने कुरामा सहमत हुनेछौ ।

निरक्षरता उन्मूलन मात्र पर्याप्त छैन, सोभियत अर्थतन्त्र निर्माण गर्नु आवश्यक छ र त्यसका निमित्त साक्षरताले मात्र हामीलाई त्यहाँसम्म पुऱ्याउनेछैन । हामीले संस्कृतिलाई पनि उच्च बिन्दुसम्म पुऱ्याउनुपर्छ । मान्छेले लेख्न पढ्नमा आफ्नो क्षमता प्रयोग गर्नुपर्छ । उसले केही पढ्नैपर्छ, उससँग प्रचारका लागि पम्प्लेट र पत्रपत्रिका हुनैपर्छ, जो उचित ढङ्गले वितरण हुनु र जनतासम्म पुग्नुपर्छ बीचैमा हराउनु हुँदैन जस्तो अहिले तिनीहरू गरिरहेका छन्, तीमध्ये आधाभन्दा बढीले पढेका छैनन्, बाँकीलाई केही उद्देश्य वा अरू केहीका लागि कार्यालयमा प्रयोग गरिन्छ । सायद एक चौथाइ पनि जनतासम्म पुग्दैनन् । हामीले हामीसँग भएको अपर्याप्त स्रोतहरूलाई पूर्ण प्रयोग गर्न सिक्नुपर्छ ।

त्यसबाहेक त्यसै कारण नयाँ आर्थिक नीतिका सन्दर्भमा हामीले अथक रूपमा के विचार प्रतिपादन गर्नुपर्छ भने राजनीतिक शिक्षाले हरहालतमा संस्कृतिको तह उठाउने माग गर्दछ । किसानहरूले आफ्नो खेतीपाती र आफ्नो अवस्थाको सुधारका लागि लेख्ने पढ्ने आफ्नो क्षमतालाई प्रयोग गर्ने लायक हुनैपर्छ ।

सोभियत कानुन धेरै राम्रा कानुन छन् किनभने तिनले हरेक व्यक्तिलाई कर्मचारीतन्त्र र लालफित्ताशाहीका विरुद्ध लड्न एउटा अवसर प्रदान गर्छन्, जुन अवसर किसान र मजदुरहरूका लागि कुनै पनि पुँजीवादी राज्यमा प्राप्त हुँदैन । तर के कुनै व्यक्तिले यसको लाभ लिएको छ ? मुस्किलले कुनै व्यक्तिले होला, किसान मात्र हैन, कम्युनिस्टहरूको ठूलै प्रतिशत सोभियत कानुनलाई कर्मचारीतन्त्र र लालफित्ताशाही अथवा भ्रष्टाचार जस्तो रसियाली परिदृश्यसँग लड्न कसरी उपयोग गर्ने भन्ने जान्दैन होला । त्यसका विरुद्ध लड्न केले अवरोध गर्छ त ? के हाम्रा कानुनले ? के हाम्रा विचारले ? त्यसका विपरीत हामीसँग केही सङ्ख्यामा कानुनहरू छन्, त्यसोभए यस सङ्घर्षमा हामी किन सफलता हासिल गरेका छैनौँ त ? किनभने यसलाई विचारले मात्र सञ्चालन गर्न सकिँदैन । यदि जनसमुदायले सहयोग गरेमा मात्र यो गर्न सकिन्छ । हाम्रा कम्युनिस्टहरूमध्ये सङ्घर्ष गर्नमा आधाभन्दा कम असक्षम छैनन् । तीमध्ये को सङ्घर्षका अवरोधक छन् त्यसबारे केही भन्नु छैन । तपाईंहरूमध्ये उनान्सय प्रतिशत कम्युनिस्ट हुनुहुन्छ साँचो हो अनि तपाईंलाई थाहै छ, हामी यी पछिल्ला कम्युनिस्टका विरुद्ध कारबाही सञ्चालन गरिरहेका छौँ । यो कारबाही पार्टी शुद्धीकरण आयोगद्वारा सञ्चालन हुँदैछ । अनि हाम्रा पार्टीबाट लाख वा त्यस्तैलाई हटाउने अपेक्षा गर्दैछौँ । केही त दुई लाखको सङ्ख्या बताउँछन् । म त्यही सङ्ख्या बढी मन पराउँछु ।

म धेरै के अपेक्षा गर्छु भने एकदेखि दुई लाखसम्म कम्युनिस्टहरू जसले आफैँलाई पार्टीमा त आबद्ध गरेका छन् तर ती लालफित्ताशाही र भ्रष्टाचारका विरुद्ध लड्न असक्षम मात्र हैनन्, बरु यस युद्धमा अवरोध पनि बनेका छन् ।

राजनीतिक शिक्षाविद्हरूको काम

राजनीतिक शिक्षाविद्हरूको काम यदि हामीले सय हजारको एकजोडा (दुईलाख) पार्टी सदस्यलाई शुद्ध पार्छौँ भने त्यो उपयोगी हुन्छ तर त्यो हामीले गर्नुपर्नेमध्ये एकदम सानो खण्ड हो । राजनीतिक शिक्षा विभागहरूले यस उद्देश्यका अनुकूल आफ्ना सबै क्रियाकलापलाई ढाल्नुपर्छ । निरक्षरतासँग अवश्य लड्नुपर्छ, तर साक्षरता मात्र त्यसरी नै पर्याप्त हुँदैन । हामीलाई संस्कृति पनि चाहिन्छ, जसले हामीलाई लालफित्ताशाही र भ्रष्टाचारसँग लड्न सिकाउँछ । यो त्यस्तो अल्सर हो, जसले न त सैनिक विजयलाई र न राजनीतिक सुधारलाई स्वस्थ हुन दिन्छ । राजनीतिक शिक्षा विभागलाई समृद्ध पार्ने काम त्यही हो ।

जस्तो प्रायः हुने गर्छ, गुर्बेनियाली राजनीतिक शिक्षा विभागका प्रतिनिधिहरूलाई गुर्बेनियाली आर्थिक सम्मेलनमा मनोनित गरिनुपर्छ वा पर्दैन भन्ने कुरामा जब जनताले छलफल गर्छन्, राजनीतिक शिक्षाविद्हरूले आफ्ना कामलाई अधिकारीहरूको जस्तो सम्झनुहुँदैन । यसोभन्दा मलाई माफ गर्नोस् तर म ठान्दिनँ कि तपाईंलाई कुनै कार्यालयमा नियुक्त गरिनुपर्छ, तपाईंले आफ्नो काम सामान्य नागरिकले जस्तै गरिरहनुपर्छ । जब तपाई कुनै कार्यालयमा नियुक्त हुनुहुन्छ, तपाईं पनि कर्मचारी बन्नुहुन्छ । तर, जब तपाईं जनतासँग व्यवहार गर्नुहुन्छ, जनतालाई राजनीतिक रूपले सचेत बनाउनुहुन्छ अनुभवले तपाईंलाई के देखाउनेछ भने राजनीतिक रूपले सचेत जनतामा घुसखोरी हुँदैन । वर्तमानमा हामीलाई घुसखोरीले चारैतिरबाट घेरेको छ । घुसखोरी समाप्त पार्न, घुस लिनबाट रोक्न कार्यकारी समितिमा यो यो प्रतिबन्ध लगाउन यो यो गरिनुपर्छ भनी तिमीलाई भनिन सक्छ । तिमीलाई त्यसमा विराम कसरी लगाउने भनी जनतालाई सिकाउन भन्न सकिन्छ । तर यदि एउटा राजनीतिज्ञले यो आफ्ना विभागभित्र पर्दैन भनी उत्तर दियो भने या त्यो पम्प्लेट प्रकाशित भएको छ र त्यस विषयमाथि घोषणा भएको छ, भन्यो भने जनताले भन्नेछन् ऊ खराब पार्टीको सदस्य हो । सही, ल मानौँ, यो तपाईंको विभागीय कामभित्र पर्दैन, हामी त्यसका लागि मजदुर किसानको निरीक्षण गराउँछौँ । तर के तिमी पार्टीका सदस्य हैनौ ? तिमीले राजनीतिक शिक्षाविद्को पद धारण गरेका छौ । जब तिमी त्यो पद ग्रहण गर्दै थियौ, तिमीलाई यस्तो बहाना गर्नेछैनौ, केही अलि बढी साधारण कुरा रोज्न चेतावनी दिइएको थियो । तर, तिमीले राजनीतिक शिक्षाविद्को पद नै रोज्यौ र त्यो पद धेरै ठाउँमा लागू हुन्छ । तिमीले साधारण शिक्षाविद्को पद रोजेनौ । तिमीलाई भनिन सक्छ : यो राम्रो कुरा हो तिमी जनतालाई पढ्न लेख्न र आर्थिक अभियान सञ्चालन गर्न सिकाउँदैछौ, त्यो सबै ज्यादै राम्रो हो तर त्यो राजनीतिक शिक्षा होइन किनभने राजनीतिक शिक्षा भनेको हरेक कुराको समग्र सार हो ।

हामी बर्बरताका विरुद्ध र अल्सर पल्टेको घुसखोरीका विरुद्ध प्रचार अभियान चलाउँदैछौँ र म तिमी पनि त्यही गर्दैछौ भन्ने आशा गर्छु, तर राजनीतिक शिक्षा यो प्रचाचरबाजी भन्दा ज्यादै ठूलो कुरा हो, त्यसको अर्थ व्यावहारिक परिणाम हो, त्यसको अर्थ जनतालाई त्यस परिणामलाई कसरी प्राप्त गर्ने भन्ने ज्ञान दिनु हो र अरूका लागि जो कार्यकारी समितिका सदस्य होइनन्, एउटा नमूना स्थापित गर्नु हो तर राजनीतिक रूपमा बढी सुशिक्षित सामान्य नागरिकहरू हाम्राबीचमा व्यापक रूपमा प्रचलित रहेको लालफित्ताको अभिशापलाई उछिट्याउन सक्ने मात्र हैन बरु यस खराबीलाई कसरी जित्न सकिन्छ भन्ने देखाउन सक्छन् । यो ज्यादै कठीन कला हो, जसलाई तबसम्म अभ्यासमा ल्याउन सकिँदैन, जबसम्म संस्कृतिका सामान्य तहलाई उठाइँदैन, जबसम्म किसान र मजदुरहरू अहिलेका तुलनामा बढी सुसभ्य हुँदैनन् । यो त्यसै कामका लागि हो कि म सर्वप्रथम केन्द्रीय राजनीतिक शिक्षा विभागको ध्यान आकर्षित गर्न चाहन्छु ।

अब म मैले जे भनेँ, त्यस सबैको संक्षेप गर्न चाहन्छु र गुर्बेनियाली राजनीतिक शिक्षा विभागका सामु आइपरेका समस्याको व्यावहारिक समाधानको सुझाब दिन चाहन्छु ।

तीन मुख्य सत्रुहरू

मेरा विचारमा अहिले आफ्ना विभागीय कामहरूप्रति बेवास्ता गर्दा प्रत्येकका अगाडि तीनवटा मुख्य सत्रु छन् । यदि ऊ कम्युनिस्ट हो र धेरैजसो राजनीतिक शिक्षाविद्हरू कम्युनिस्ट नै छन् भने यी कामहरू राजनीतिक शिक्षाविद्का सम्मुख तेर्सिन आउँछन् । उसका अगाडि तेर्सिने तीनवटा मुख्य सत्रु निम्न छन् : पहिलो हो कम्युनिस्ट दम्भ, दोस्रो हो निरक्षरता, र तेस्रो हो घुसखोरी ।

पहिलो सत्रु–कम्युनिस्ट दम्भ

कम्युनिस्ट पार्टीको एउटा सदस्य जो अझैसम्म निष्काशित छैन र जसले कम्युनिस्ट विचारका प्रयोगबाट नै आफ्ना सबै समस्याहरू समाधान गर्न सक्छु भन्ने कल्पना गर्छ ऊ नै कम्युनिस्ट दम्भको सिकार छ किनभने ऊ अझै पनि शासन गर्ने पार्टीको सदस्य हो र कुनै सरकारी कार्यालयमा कार्यरत छ । यसले उसलाई राजनीतिक शिक्षाका परिणामबारे कुरा गर्न पदाधिकार दिन्छ भन्ने कल्पना गर्छ । त्यस्तो केही छैन । त्यो केवल कम्युनिस्ट दम्भ मात्र हो । यसको सारचाहिँ राजनीतिक ज्ञान दिन सिक्नु हो तर हामी आफैँले अझै सिकेका छैनौँ, हामीले विषयमा ठीकसँग कसरी पुग्ने भन्ने अझै सिकेका छैनौँ ।

दोस्रो सत्रु– निरक्षरता

जहाँ दोस्रो सत्रु निरक्षरताको प्रसङ्ग छ, म भन्न सक्छु, जहिलेसम्म निरक्षरता जस्तो कुरा हाम्रा देशमा रहन्छ, राजनीतिक शिक्षाका बारेमा कुरा गर्नु अनावश्यक हुनेछ । यो राजनीतिक समस्या होइन, यो त त्यस्तो अवस्था हो जसबिना राजनीतिबारे कुरा गर्नु व्यर्थ हुनेछ । एउटा अशिक्षित व्यक्ति राजनीतिबाट अलग रहन्छ, त्यसैले उसले सर्वप्रथम कखरा सिक्नुपर्छ । त्यसबिना राजनीति हुँदैन । त्यसबिना हल्ला, गफ, दन्त्यकथा र कुरा काट्ने काम हुन सक्छ, राजनीति हुँदैन ।

तेस्रो सत्रु–घुसखोरी

यदि घुसखोरी जस्तो कुरा सम्भव रहन्छ भने राजनीतिबारे कुरा गर्नुको कुनै काम छैन । यहाँ हाम्रो राजनीतिमा पहुँचसम्म पनि छैन । राजनीतिमा लागिरहनु असम्भव छ किनभने सबै साधनहरू हावामा झुण्ड्याइएका छन् र बिल्कुल कुनै नतिजा दिँदैनन् । एउटा कानुनले खुलेआम घुसखोरीलाई अनुमति दिने अवस्थामा हुन्छ भने त्यसले काम कुरा बदतर मात्र बनाउँछ । यस्ता अवस्थामा जस्तोसुकै पछि लागे पनि राजनीति हैन, राजनीतिमा संलग्न हुने आधारभूत अवस्थाको अभाव छ । जनतालाई हाम्रो राजनीतिक कामको रेखाङ्कन गर्न सक्षम हुन, जनसमूहलाई हामी के कुराको लागि सङ्घर्ष गर्ने भन्ने बताउन सक्न (यही हो जे हामीले गरिरहका छौँ), हामीले बुझ्नपर्छ कि त्यसलाई आवश्यक हुने भनेको जनसमूहको उच्च सांस्कृतिक तह हो । यस उच्च तहलाई हामीले प्राप्त गर्नैपर्छ, अन्यथा वास्तवमै हाम्रा समस्याहरूको साँचो समाधान सम्भव हुनेछैन ।

सैनिक र सांस्कृतिक समस्याका बीच भिन्(नता

सैनिक र राजनीतिक समस्याजत्तिकै छिटो सांस्कृतिक समस्याको समाधान हुन सक्दैन । के कुरा बुझ्नैपर्छ भने अग्रिम प्रगतिका अवस्थाहरू जे थिए, ती अब छैनन् । तीव्र सङ्कटका घडीमा केही हप्ताभित्रै राजनीतिक विजय हासिल गर्न सम्भव छ । युद्धमा समयमा केही महिनामै विजय हासिल गर्न सम्भव छ तर यति छोटो समयमा सांस्कृतिक विजय हासिल गर्न असम्भव छ ।

यसको त्यसै प्रकृतिका कारण यसले लामो समय लिन्छ र हामीले आफैँलाई लामो त्यस समयअनुकूल ढाल्नुपर्छ, त्यसैअनुसार हाम्रा कामको योजना बनाउनुपर्छ र अधिकतम दृढता, स्थायित्व र तरिका देखाउनुपर्छ । यी योग्यताबिना राजनीतिक शिक्षाको काम सुरु मात्र गर्न पनि असम्भव छ । अनि राजनीतिक शिक्षाका परिणामको एक मात्र मानदण्ड भनेको उद्योगहरू र कृषिका क्षेत्रको उपलब्धिमा सुधार हो । हामीले निरक्षरता र निरक्षरताका माटामा हुर्केको घुसखोरीको उन्मूलन गरेर मात्र पुग्दैन, बरु हामीले जनतालाई हाम्रो प्रचार, हाम्रो मार्गदर्शन र हाम्रा पप्लेटहरू वास्तविक रूपमा स्वीकार गर्न लगाउनुपर्छ, जसले गर्दा राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा सुधारको परिणाम प्राप्त होस् ।

नयाँ आर्थिक नीतिका सन्दर्भमा राजनीतिक शिक्षा विभागका काम यिनै हुन् र म यस बैठकले हामीलाई यस क्षेत्रमा ठूलो उपलब्धि हासिल गर्न सहयोग गरोस् भन्ने आशा गर्दछु ।

समाप्त ।

पुस्तक परिचय

जनयुद्धको सामरिक दर्पण

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका केन्द्रीय सदस्य तथा पूर्व जनमुक्ति सेनाका सहायक पृतनापति उदय चलाउने (दीपक) द्वारा लिखित पुस्तक ' जनयुद्ध र जनमुक्ति सेना, सङ्क्षिप्त सिंहालोकन' बजारमा आएको छ। ३ सय ३२ पृष्ठ लामो र मूल्य रु ३००/- पर्ने उक्त किताबमा तत्कालीन नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी (माओवादी) ले २०५२ सालदेखि शान्तिप्रक्रिया सुरु नभएसम्म भएका फौजी कार्वाहीहरूलाई राखिएको छ।

उक्त किताबलाई अखिल नेपाल जनसांस्कृतिक महासंघ, केन्द्रीय समितिले प्रकाशित गरेको हो। यो किताब कुनै साहित्यिक आख्यान नभएर जनयुद्धकालीन फौजी परिघटनाहरूको शृंखलाबद्ध प्रस्तुति हो।

किताबमा प्रकाशकीय, लेखकीय, खण्ड १ मा पहलकदमीपूर्ण हमलाहरू, खण्ड २ मा जनमुक्ति सेना र शाही सेना-प्रहरीबीच लडाइँको तुलनात्मक अध्ययन, खण्ड ३ मा जनसेनाको विघटन : जनयुद्धको विघटन र अन्तमा परिशिष्टअन्तर्गत जनमुक्ति सेनाको प्रथम राष्ट्रिय सम्मेलनद्वारा पारित प्रतिवेदन र प्रेस वक्तव्यहरू रहेका छन्।

पुस्तकको खण्ड १ मा लेखकले २०५२ सालदेखि शान्तिप्रक्रिया सुरु नभएसम्मका भएका १५ वटा फौजी कार्वाहीहरूको तथ्याङ्क र घटनासहितको संक्षिप्त व्याख्या क्रमबद्ध राखेको छ। यी १५ वटा कार्वाहीहरूलाई लेखकले १- होलेरी, राडी र सिन्धुलीगढी प्रहरीचौकी आक्रमण, २- प्रथम सफल कार्बाही बेथान, रामेछाप, ३- प्रथम सफल कमान्डो कालिकाटार, तनहुँ, ४- प्रथम सफल एम्बुस क्युबाङ, रुकुम, ५- अभियानात्मक कार्बाहीअन्तर्गत उच्च केन्द्रीकृत आक्रमण लहँ, जाजरकोट, ६- प्रति-रणनीतिक कार्बाही महत, रुकुम, ७- पहिलो सदरमुकाम हमला दुनै, डोल्पा, ८- प्रहरी शक्तिमाथिको रणनीतिक हमला रुकुमकोट र नौमुले, ८- प्रहरी शक्तिमाथिको रणनीतिक हमला रुकुमकोट र नौमुले, ९- पुरानो सत्ताभित्र अन्तर्विरोधको विष्फोट होलेरी आक्रमण, रोल्पा, १०- शाहीसेनामाथिको पहलकदमीपूर्ण हमला दाङ आक्रमण, ११- शाहीसेनामाथि 'काउन्टर अप्रेसनल' कार्बाही लिस्ने-गाम भिडन्त, रोल्पा, १२- व्यवस्थित किल्लाबन्दीविरुद्धको आक्रमण सन्धिखर्क, अर्घाखाँची, १३- बाहिरी पङ्क्तिका उच्च प्रति-हमलाहरू : पण्डौन, खैरीखोला, सिद्धधारा, कृष्णभीर र लेउतीखोला, १४- भारतीय प्रविधिविरुद्धको हमला पिली, कालिकोट र १५- शाही निरङ्कुशताविरुद्ध प्रतिरोधको सन्देश तानसेन आक्रमण, पाल्पा गरी क्रममा प्रस्तुत गरेका छन्। चलाउनेद्वारा पुस्तकमा प्रस्तुत गरिएकामध्ये केही कार्बाहीहरूको राष्ट्रिय मात्र नभएर अन्तर र्राष्ट्रिय महत्वका पनि थिए। ती कार्वाहीहरूलाई लेखकले यसरी प्रस्तुत गरेका छन् :

शाहीसेनामाथिको पहलकदमीपूर्ण हमला दाङ आक्रमण

जनयुद्ध थालनीको करिब पाँच वर्षपछि माओवादी पार्टीको दोस्रो राष्ट्रिय सम्मेलन (२०५७ माघ-फागुन) सम्पन्न भयो। यसै अवधिबीच २०५८ जेठ १९ गते तत्कालीन राजा वीरेन्द्रको वंश विनास हुनेगरी नारायणहिटी दरबारमा नृशंस हत्याकाण्ड भयो। दरबार हत्याकाण्डले देशको राजनीतिक वातावरणमा निकै ठूलो हलचल ल्याइदियो। सुरुका केही दिनहरूमा उत्तेजक अभिव्यक्तिका बाबजुद माओवादी पार्टीले दरबारसँग सहकार्यको आफ्नो नीतिलाई निरन्तरता नै दियो। फलस्वरूप दरबार हत्याकाण्डपश्चात् गठित सरकारसँग वार्ताको प्रक्रिया (२०५७ साउन) समेत सुरु भयो। तीन चरणसम्म जारी वार्ता भने निष्कर्षविहीन भयो।

२०५८ मङ्सिर ८ गते धक्कापूर्ण हमलाको मिति तय भइसकेको थियो। देशभरि साना-ठूला सयौँ कार्बाहीको योजना बनेका थिए। मुख्य कार्बाहीका रूपमा दाङको अञ्चल सदरमुकाम घोराही कब्जा रहेको थियो। उता मध्य-कमान्डअन्तगर्तको स्याङ्जा र पूर्वी कमान्डअन्तर्गतको सोलु सदरमुकाम पनि आक्रमणको निशानामा थिए। दाङको हमला ऐतिहासिक र भव्य रूपले सफल भयो। स्याङ्जा मुकाम हमला पनि शानदार सफल भयो तर सोलुखुम्बुको सदरमुकाम सल्लेरी कार्बाही भने निर्धारित समयमा हुन सकेन। दुई दिनपछि गरिएको सोलु-सल्लेरी कार्बाही पनि सफल नै भयो तर त्यहाँ रहेको नेपाली सेनाको क्याम्प भने कब्जा हुन सकेन।

लडाइँका क्रममा ७ जना प्रहरी र मेजरसहित १४ जना शाही नेपाली सैनिकको मृत्यु भयो। जनमुक्ति सेनातर्फ ७ जनाको क्षति भयो। शाहीसेनाका विरुद्ध पहिलो पहलकदमीपूर्ण यस आक्रमणमा सेनाका सयौँ अत्याधुनिक हतियारहरू कब्जा भए। ५ थान ८१ एमएम मोर्टार, ३ थान टुइन्च, ३ थान रकेट लन्चर, २ थान जीपीएमजी, २ थान वेस्ट स्नाइपर, १४ थान एलएमजी, ४८ थान एसएमजीसहित सयौँको सङ्ख्यामा एसएलआर तथा थ्री नट थ्री राइफल कब्जा गरिए। बम, गोलीहरूलगायत कैयौँ ट्रक युद्ध-सामग्रीसमेत कब्जा भयो। उता त्यही दिनमा गरिएको स्याङ्जा सदरमुकाम हमला जनसेनातर्फ बिना कुनै क्षति सदरमुकाममाथिको ऐतिहासिक सफल हमला बन्यो। सल्लेरीको हमला भने त्यो दिन हुन सकेन। कार्बाहीको लागि नजिकै पुगिसकेको बेला जनसेनाको एक जना सदस्यले ग्रिनेड विष्फोटको दुर्घटना गरिदिँदा निर्धारित योजना रद्द गरियो। दुई दिनपछि अर्थात् मङ्सिर १० गते गरिएको सल्लेरी हमलामा सेनाको ब्यारेकबाहेक सम्पूर्ण सदरमुकाम जनसेनाले कब्जा गर्न सफल भयो। कार्बाहीमा १४ जना जनसेनाको क्षति भयो। विगतका सम्पूर्ण लडाइँहरूको संश्लेषणसहितको यी आक्रमणहरूमा जनमुक्ति सेनाद्वारा कुशल युद्ध-क्षमताको प्रदर्शन गरियो। जनमुक्ति सेनाको यो एक व्यवस्थित र बृहत् हमला थियो। यी ठूला कार्बाहीको मद्दतमा देशैभरि अन्य थुप्रै साना र प्रचारात्मक कार्बाहीहरू भएका थिए।

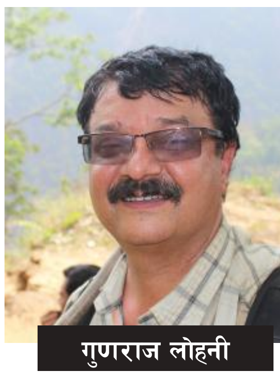

गुणराज लोहनी

शाहीसेनामाथि 'काउन्टर अप्रेसनल' कार्बाही लिस्ने-गाम भिडन्त, रोल्पा

माओवादी पार्टीले शाहीसेनामाथिको हमला सुरु गरिसकेपछि उसले यसलाई निरन्तर बढाउन चाहन्थ्यो। पुरानो सत्ताको विघटन या कम्तिमा पनि उसलाई फौजी ढङ्गले समेत झुकाउन निरन्तर विजयको जरुरी थियो। दाङको केही समयपछि अछाम सदरमुकाम मङ्गलसेनको हमला र विजयले यो कुराको पुष्टि गर्दछ। त्यसको थप निरन्तरताका लागि दोस्रो धक्काको कार्यक्रम तय गर्‍यो।

शाहीसेनाको अप्रेसन फोर्समाथि जनसेनाबाट गरिएको यो पहिलो हमला थियो। जो निकै शानदार सफल भयो। गाम सैन्य-बेसक्याम्पमाथि हमला प्रकारान्तरले अमेरिकी सैन्य रणनीतिका विरुद्धको हमला थियो। यो हमलामा शाहीसेनाको सर्मनाक पराजय भयो। जनाधार क्षेत्रलाई निशाना बनाएर सुरु गरिएको पुरानो सत्ताद्वारा सन्चालित 'सर्च एन्ड डिस्ट्रोय' नामक घेरा हाल र सखाप पारको नीतिमा आधारित जनसंहारकारी अभियानमाथि समेत भयङ्कर हमला भयो। गाम हमलापश्चात रोल्पा, रुकुमका प्रायः सैनिक क्याम्पहरू उठाएर सदरमुकाम र केही निश्चित इलाकामा केन्द्रित गरिए। जनसेनाले यी दुबै कार्बाहीमा अत्यन्त उच्च युद्धकौशल र साहसको प्रदर्शन गरे। जनसेनातर्फ करिब ४० जनाको क्षति भएको यो कार्बाहीमा सेना-प्रहरीहरूतर्फ एक सय बढी जनाको क्षति भयो। सेना-प्रहरीका सयौँ थान अत्याधुनिक हतियारहरू जनसेनाले कब्जा गर्न सफल भयो।

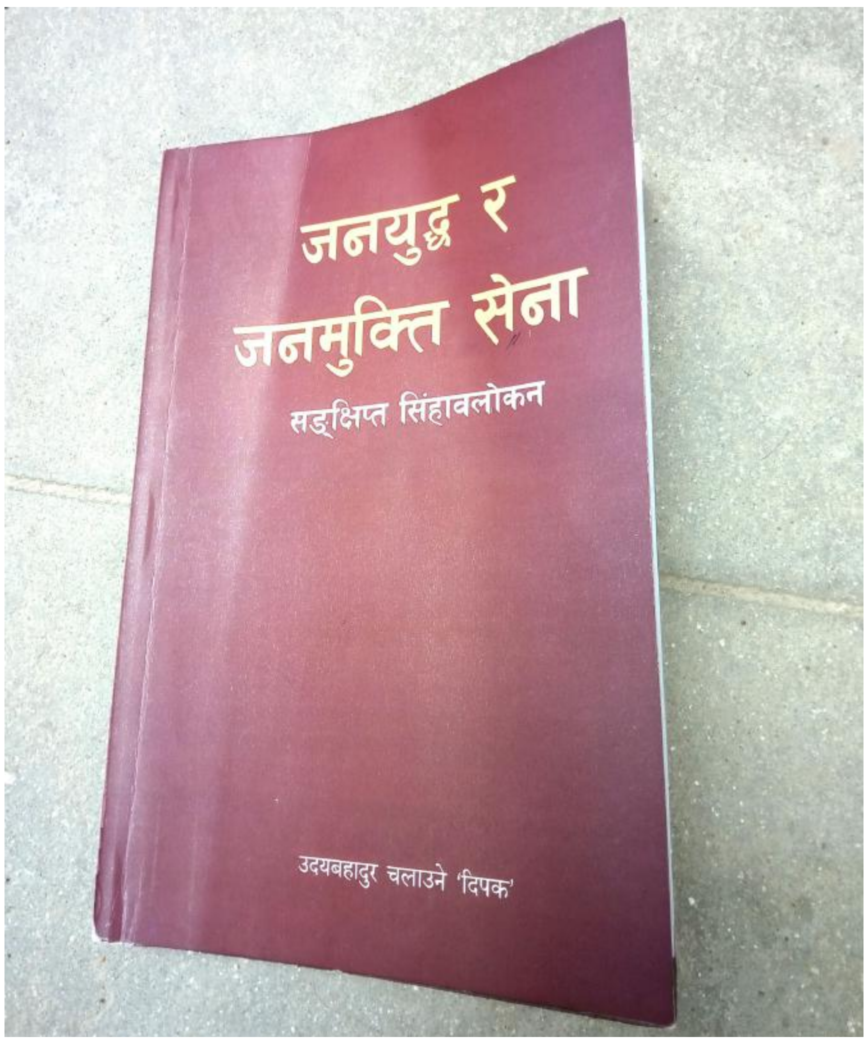

klZrd sdfG8sf]u08s s]Gb|t hgdlSt ;]gfn]kfNkfsf] ;b/dsfd cfqmd0f u/]sf]lyof]. of]cfqmd0fkj{u08s s]Gb|t hgdlSt ;]gfnf0{zfxL;]gfn]lgs}7nf]3]/faGbL ul//x]sf]lyof]. k}bn / xjf0{xdnfx¿ lbgxF;f]e0/x]sf lyP . ToxL cfqmd0f / 3]/faGbLs}aLraf6 ul/Psf]of]cfqmd0f ePsf]lyof]. of]cjlwdf b]zel/ c¿ ;ofF;fgf-7nf sfaf{xL x¿ ePsf lyP . /fhwfgLsf] yfgsf]6 / blwsf]6df tyf ;nf{xL lhNnf ;b/dsfd dn\ªujfdf ul/Psf xdnfx¿ klg lgs}pRr:t/sf lyP . t/, tL ;a}sf]g]t[Tj txdf eg]kfNkf cfqmd0f g}/xg uPsf]lyof].

भारतीय प्रविधिविरुद्धको हमला पिली, कालिकोट

२०६२ साउन २३ गते पिलीमा रहेको शाही सेनाको ब्यारेकमाथिको भीषण आक्रमण गरी अत्यन्त शानदार सफलता हासिल गरिएको थियो। पिली कार्बाही एकातिर जनयुद्धको आन्तरिक जीवनका उपर्युक्त प्रश्नहरूको जवाफ थियो भने अर्कोतिर जनयुद्धको इतिहासमै सबैभन्दा धेरै स्वचालित हतियार कब्जाको कार्बाही बन्न पुग्यो। जनसेनाद्वारा "दिउँसै जीपीएमजी र ८१ मीमी मोर्टारबाट आक्रमणको सुरुआत गरिएको थियो। त्यसपछि एसल्ट ग्रुपहरू क्याम्पको तीनतिरबाट घेराबन्दी गर्दै (एक साइडमा भीर भएकोले) अघि बढेका थिए। लडाइँमा जनमुक्ति सेनातर्फ दुईदर्जन बढी र शाहीसेनातर्फ १५९ जनाको मानवीय क्षति भयो। ६४ जना शाहीसेनालाई जनसेनाद्वारा बन्दी बनाइयो। उनीहरूलाई केही समयपछि स-सम्मान छोडिएको थियो। कार्बाहीबाट १ थान ८१ मीमी मोर्टार, १ थान जीपीएमजी, टुइन्च मोर्टार २ थान, एसएमजी २ थान, ब्राउनिङ २ थान, एसएलआर ८० थान, इन्सास ७० थान र एलएमजी २० थान कब्जा भएका थिए।

शाही निरङ्कुशताविरुद्ध प्रतिरोधको सन्देश तानसेन आक्रमण, पाल्पा

चुनबाङ बैठकले ढाडमा टेकेर टाउकोमा हान्ने नीति पारित गर्‍यो। मध्यक्षेत्रले मुख्यतः राजधानी आसपास, पूर्व र पश्चिमले पूर्व-पश्चिम राजमार्गलाई युद्धक्षेत्रको निर्धारण गरी सैन्य-कार्बाहीका स्थानहरूसमेत छनौट गरिए। यो परिभाषामा सिङ्गो योजनाको केन्द्रीय टाउको राजधानी थियो भने कमान्ड, क्षेत्र र जिल्लाका टाउकाहरू पनि सापेक्षित रूपमा निर्धारण गरिएका थिए। सामान्यतः सहर, सदरमुकाम र सडक टाउकोको परिभाषामा राखिएका थिए। त्यसअन्तर्गत पश्चिम कमान्डको गण्डक केन्द्रित जनमुक्ति सेनाले पाल्पाको सदरमुकाम आक्रमण गरेको थियो। यो आक्रमणपूर्व गण्डक केन्द्रित जनमुक्ति सेनालाई शाहीसेनाले निकै ठूलो घेराबन्दी गरिरहेको थियो। पैदल र हवाई हमलाहरू दिनहुँजसो भइरहेका थिए। त्यही आक्रमण र घेराबन्दीकै बीचबाट गरिएको यो आक्रमण भएको थियो। यो अवधिमा देशभरि अरू सयौँ साना-ठूला कार्बाहीहरू भएका थिए। राजधानीको थानकोट र दधिकोटमा तथा सर्लाही जिल्ला सदरमुकाम मलङ्गवामा गरिएका हमलाहरू पनि निकै उच्चस्तरका थिए। तर, ती सबैको नेतृत्व तहमा भने पाल्पा आक्रमण नै रहन गएको थियो।

दोस्रो खण्डमा जनमुक्ति सेना र शाही सेना-प्रहरीबीचको लडाइँको तुलनात्मक अध्ययन प्रस्तुत गरिएको छ। यसलाई रणनैतिक रक्षा, सन्तुलन र आक्रमण गरी तीन भागमा विभाजन गरिएको छ। गरिएको छ। यी सबै कार्वाहीको घटनाको स्थान, मिति, दुवैतिरको मानवीय क्षति र कैफियत अन्तर्गत सेना र प्रहरीका हतियार कब्जा भएको विवरणलाई तालिकामा राखिएको छ।

र अन्तमा, तेस्रो खण्डमा २०६३ साल मंसीर ५ गते भएको विस्तृत शान्ति सहमतिद्वारा जनसेनाको विघटनः जनयुद्धको विघटन भएका तथ्यहरू राखिएका छन्। यस खण्डमा जनमुक्ति सेना विघटनका केही मुख्य घटना शृंखलाअन्तर्गत ब्यारेकीकरण, कथित अयोग्यताको आरोप र बहिर्गमन, अन्योलता र पलायनता, कथित समायोजन र विघटन शिर्षकहरूमा घटनाहरू व्यक्त गरिएको छ। यसैगरी परिशिष्टमा जनमुक्ति सेनाका प्रतिवेदन, वक्तव्यहरू राखिएका छन्।

दस्तावेज विधाअन्तर्गत प्रकाशित उक्त किताबमा २०५२ सालबाट सुरु भई २०६३ साल मंसिर ५ गतेबाट विधिवत् अन्त गराइएको जनयुद्धको फौजी क्षमता, सैन्य बनावट, यिनीहरूलाई सञ्चालन गर्ने वैचारिक पक्ष, फौजी योजना निर्माण र जनयुद्धका योजनामा यसको भूमिकालाई तथ्यपरक तरिकाले पुस्तकमा प्रस्तुत गरिएको छ।

माओवादी शान्ति-प्रक्रियामा आएपछि प्रचण्डले प्रत्येक जस्तो प्रशिक्षण, भेला अन्तर्वार्तामा "हामी जित्न नसकेर शान्ति प्रक्रियामा आएको, अब जित्नका लागि शान्ति प्रक्रियामा आएको" भन्ने गर्दथे। बाबुराम भट्टराईले गएको फागुन १ गतेको कान्तिपुरमा हामीले फौजी रूपमा पुरानो सैन्य फौजसँग हारेकाले संसदीय व्यवस्थामा आएको तर्क पेश गरेका छन् तर यथार्थमा र अझ भन्नुपर्दा यो पुस्तकलाई अध्धयन गर्ने हो भने प्रचण्ड र बाबुरामका कथनहरूलाई ठाडै अस्वीकार मात्र गर्दैन कि जनयुद्धमा भएका फौजी कार्वाहीहरूलाई अध्ययन गर्ने हाने भनें तत्कालीन सत्ताको सुरक्षा शक्ति हार्दै गएको थियो र जनयुद्धले विजय प्राप्त गर्दै गरेको थियो भन्ने सत्यतालाई घटनापरक तथ्यहरूद्वारा पुष्टि गरिएको छ।

त्यसैले पनि वास्तविकरूपमा जनयुद्ध के थियो, त्यसकालमा सैन्य शक्ति कस्तो थियो, पुरानो सत्ताअन्तर्गतको सैन्य शक्ति कसरी पराजित हुँदै गएको थियो, जनयुद्ध कसरी विजयोन्मुख भइराखेको थियो भन्ने बुझ्नका लागि यो किताब निकै नै महत्वपूर्ण रहेको छ।

कविता

मेरो कलम

दिल साहनी

मसी बग्दथ्यो कसरी
मेरो कलमबाट निरन्तर
पसिना बग्दथ्यो कसरी
मेरो कलमबाट निरन्तर
तर अहिले
रगत बग्न थालेछ
फगत रगत बग्न थालेछ
कोर्न थाल्दछु जब म
मेरो मुटुको वेदना
रक्ताम्य देख्दछु
हरेक कागजका पाना
लेक-बेसी
पहाड-मधेस
भीर-कान्ला
नदी-नाला
सिङ्गो मुलुक नै
रगतले लत्पतिएको बेला
सिङ्गो मुलुक नै
रगतको पोखरीमा डुबिरहेको बेला
मेरो कलम मात्र कसरी
सुरक्षित रहन सक्दथ्यो होला
मेरो कलम मात्र कसरी
संरक्षित रहन सक्दथ्यो होला
पर्‍यो होला यो पनि अवश्य
कुनै वैरीहरूको घेरामा
बन्यो होला यो पनि
कुनै शत्रुहरूको निशाना
पूरै क्षतविक्षत हुन पुगेको छ
मेरो कलम
पूरै रक्ताम्मै हुन पुगेको छ
मेरो कलम
मसी ओकल्दथ्यो पहिले
मेरो कलम
पसिना ओकल्दथ्यो पहिले
मेरो कलम
अहिले रगत ओकल्न थालेको छ
रगतको गीत ओकल्न थालेको छ
रगतको सङ्गीत ओकल्न थालेको छ
रगतको कविता ओकल्न थालेको छ
रगतको कथा ओकल्न थालेको छ
रगतको सन्देश ओकल्न थालेको छ
रगतको गाथा ओकल्न थालेको छ
रगतको भूगोल ओकल्न थालेको छ
रगतको इतिहास ओकल्न थालेको छ
रगतको वर्तमान ओकल्न थालेको छ
सायद रगतको भविष्य ओकल्न थालेको छ
मेरो कलम
रगतको भविष्य ओकल्न थालेको छ।

रातो खबर साप्ताहिक
वर्ष ३, अङ्क ४२, पूर्णाङ्क १३७
विविध
२०७४ चैत २१ गते बुधबार
Wednesday, 4 April 2018

केपी ओलीको ...

आधाआधा हो' भन्ने नारा लगाउँदै आन्दोलन गरेका थिए । त्यही क्रममा एमालेका तत्कालीन महासचिव मदनकुमार भण्डारी र सङ्गठन विभाग प्रमुख जीवराज आश्रितको रहस्यमय गाडी दुर्घटनामा मृत्यु भएको थियो । महाकाली सन्धि र पञ्चेश्वर परियोजनाको एमालेले विरोध गरेकाले भण्डारी र आश्रित मारिएको भनी प्रचार गरेका थिए । विरोध हुँदाहुँदै २०५२ साल माघमा सन्धि भएको थियो । पहिला विरोध गरे पनि एमालेले उक्त सन्धिका पक्षमा संसद्मा मतदान गरी पारित गराउने भूमिका निर्वाह गरेको थियो । त्यही परियोजनालाई जसरी पनि पूरा गराउने भनी केपी ओली लागिपरेका छन् ।

श्वेतपत्रको खेल

गत शुक्रबार अर्थात् चैत १६ गते केपी ओलीको भारत भ्रमणको पूर्वसन्ध्यामा उनका अर्थमन्त्री युवराज खतिवडाले संसद्मा ९ बुँदे श्वेतपत्र जारी गरेका थिए । भारतमा हुन लागेको भ्रमणलाई प्रभाव पार्ने गरी जनतामा भ्रम छर्न यसो गरिएको बुझिएको छ । उक्त श्वेतपत्रमा समावेश तथ्यहरू पूरै आधारहीन भएको अर्थविद्हरूले बताउँदै आएका छन् । अर्थमन्त्रीले यसो गर्नुको आशय केपी ओली भारत गएर सन्धि वा सम्झौता गरेपछि नेपालको अर्थतन्त्रमा तीव्र विकास हुँदैछ भन्ने देखाउनु रहेको छ ।

केपीको संसद्मा भाषण

२० गते संसद्मा ५० मिनेटसम्म दिएको भाषणमा केपी ओलीले भारतसँग गर्ने छलफल र निर्णयको पुलिन्दा नै पेस गरेका छन् । भारत भ्रमणका क्रममा उनले विगतका सम्झौता र सन्धिहरूलाई कार्यान्वयन गर्न विशेष जोड गर्ने र नयाँ थप पनि गर्ने कार्ययोजना भाषणका क्रममा पेस गरेका थिए । उनले भारतसँगको सम्बन्धलाई व्यापक विस्तार र सुदृढ गर्ने कुरा पनि गरेका छन् । भारतले सबै कुरा गरिदिने तर्कहरू ओलीले राखेका थिए । मोदीले भन्दै आएको कनेन्टिभिटीलाई उनले विशेष जोड दिएका छन् ।

यी तथ्यहरूबाट कुनै बेला राष्ट्रवादी देखिएका केपी ओली आफ्नो सरकार टिकाउनका लागि मात्र भए पनि भारतका सामु झुक्दैछन् । यो भ्रमणले उनले अघिल्लो सरकारको पालामा देखाएको राष्ट्रवाद धराशयी हुँदैछ ।

जनअदालतद्वारा ...

सो सम्बन्धमा आवश्यक अनुसन्धान भइरहेको र तपाईसमेतलाई बुझ्नुपर्ने भएकोले यो सूचना प्राप्त गरेको वा सार्वजनिक स्थानमा टाँस भएको मितिले १५ दिनभित्र केन्द्रीय जनअदालत रोल्पामा उपस्थित हुनका लागि सुचित गरिन्छ । तोकिएको समयमा उपस्थित नभएमा केन्द्रीय जनपरिषद नेपालको नीति नियम अनुसार हुने कुराको जानकारी समेत गराइन्छ ।" यसरी चिठी टाँस गर्नुको ४ वटा कारणहरू पेश गरिएको छ । उक्त पत्रमा भनिएको छ :

१. महान जनयुद्धको शान्ति प्रक्रियामा आएपछि क्रान्तिप्रति विश्वासघात गरेको, हतियार दुस्मनलाई बुझाएको र जनमुक्ति सेनालाई विघटन गरेको ।
२. माथिल्लो कर्णाली विद्युत आयोजना, अरुण तेस्रोलगायत विभिन्न सम्झौता भारतीय कम्पनीहरुसँग गर्ने गराउने कार्यमा संलग्न रही र राष्ट्रहित विरुद्ध कार्य गरेको ।
३. कथित स्थानीय निकायको चुनावमा कालीकोट जिल्लाको माल्कोटमा स्थानीय धनरुप बटाला र कैलालीका चन्द्रबहादुर सिंह 'सनराइज'समेतको हत्यामा गोली चलाउन आदेश दिनु भन्ने निर्देशन गरेको ।
४. २०७४ चैत ५ गते नेकपाका कोशी ब्युरोका इन्चार्ज किरणराईलगायत थप्रै नेताहरुलाई बिनाकारण गिरफ्तार गरी थुनामा राखेको ।

उक्त पत्रमा केन्द्रीय अदालतको तर्फबाट प्रकाशद्धारा हस्ताक्षर गरिएको छ ।

त्यसैगरी केन्द्रीय जनअदालत रोल्पाले एक नं. प्रदेशका मुख्यमन्त्री शेरधन राईको घरमा पनि पुर्जी टाँसेको छ । भोजपुर जिल्ला थिदिंखा गाविस हाल आमचोक गाउँपालिका वडा नं. ३, पसल भञ्ज्याङमा रहेको राईको निवासनजिकै रहेको शिक्षा ज्योति माध्यमिक विद्यालय र साविक गाविसको कार्यालय तथा हालको वार्ड कार्यालयमा समेत राईको नाममा पुर्जी टाँस गरेको खबर प्राप्त भएको छ । शुक्रबार अर्थात् चैत १६ गते अपरान्ह ४ बजे राईको निवासमा उनको बाबु जागिरमान राईको उपस्थितिमा केन्द्रीय जनअदालतबाट जारी गरिएको उक्त पुर्जी टाँसिएको हो । केन्द्रीय जनअदालतको तर्फबाट प्रकाशद्धारा हस्ताक्षर गरिएको चिठीमा भनिएको छ- 'जागिरमान राईको छोरा भोजपुर जिल्ला थिदिंखा गाविस हाल आमचोक गाउँपालिका वडा नं. ३ बस्ने तपाईं शेरधन राईको विरुद्धमा केन्द्रीय जनअदालत रोल्पामा '२०७४ फागुन ६ गते विराटनगरमा हुन लागेको राष्ट्रिय युवा जन-स्वयंसेवकको सार्वजनिक कार्यक्रममा मोरङ विराटनगरतर्फ जाँदै गर्दा नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीका नेताहरू हेमन्तप्रकाश ओली 'सुदर्शन' एवं पदम राई र पार्टीसम्बद्ध थुप्रै युवाहरूलाई विराटनगरमा गिरफ्तार गरी झुट्ठा मुद्दा लगाएको र २०७४ चैत ५ गते नेकपाका कोशी ब्युरोका इन्चार्ज किरणराईलगायत थुप्रै नेताहरूलाई बिनाकारण गिरफ्तार गरी गैरकानुनी रूपमा धनकुटामा थुनामा राखेको' भन्ने मुद्दा परेको हुँदा सो सम्बन्धमा आवश्यक अनुसन्धान भइरहेको र तपाईंसमेतलाई बुझ्नुपर्ने भएकोले यो सूचना प्राप्त गरेको वा सार्वजनिक स्थानमा टाँस भएको मितिले १५ दिनभित्र केन्द्रीय जनअदालत रोल्पामा उपस्थित हुनका लागि सूचित गरिन्छ । तोकिएको समयमा उपस्थित नभएमा केन्द्रीय जनपरिषद् नेपालको नीतिअनुसार हुने कुराको जानकारीसमेत गराइन्छ ।'

उक्त विषयलाई लिएर शनिबारका दिन प्रदेश नम्बर एकअन्तर्गत भोजपुर जिल्लामा सुरक्षा परिषद्को बैठकसमेत बसेको थियो ।

बालकृष्णाको ...

सङ्गठनहरूले मंगलबार सभा गरेका छन् । अहिले जनयुद्धका मुख्य योजनाकारहरूमध्येका एक रामबहादुर थापा (बादल) ले गृह मन्त्रालय समालेका छन् । उनको गृह प्रशासनमातहत रहेको प्रहरीले शान्तिबाटिकामा जुलुससहित परिक्रमा गरेका प्रदर्शनकारीलाई रोकावट गरेपछि केहीबेरको घम्साघम्सीपछि आन्दोलनकारीले कार्यक्रमलाई सभामा परिणत गरेका थिए ।

उक्त सभालाई योङ रेड फोर्सका केन्द्रीय अध्यक्ष र अखिल नेपाल महिला सङ्घ क्रान्तिकारीकी महासचिवले सम्बोधन गरेका थिए । उनीहरूले ' माके-एमालेको सरकार चलिराख्दा प्रचण्डको नेतृत्वमा चलेको जनयुद्धका योद्धामध्ये एकजना त्यही मुद्दामा जेल परेका छन् । अहिले कार्यकर्ता जेलमा, नेताहरू सत्तामा टाँसिएर रसस्वादन गरिरहेका छन् । यो सरकारले दुङ्गेललाई तुरुन्तै रिहा गर' भनेका थिए ।

निर्माणकार्य छिटो पूरा गर : योङ रेड फोर्स

जानकी दहित, दाङ

दाङका विभिन्न स्थानमा निर्माणाधीन सडक तथा खोलाका पुलहरूको निर्माण कार्यमा भइरहेको ढिलाइप्रति योङ रेड फोर्सले गम्भीर ध्यानार्षण भएको जनाएको छ । नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीनिकट युवा संगठन योङ रेड फोर्सका केन्द्रीय सचिवालय सदस्य तिलक योगीको नेतृत्वमा रेड फोर्स दाङका सचिव मनोज परियारद्वारा हस्ताक्षरित ज्ञापनपत्र आइतबार सडक डिभिजन कार्यालय घोराही र यातायात व्यवस्था कार्यालय दाङमा बुझाउँदै अलपत्र परेका सम्पूर्ण निर्माणकार्य यथाशीघ्र सम्पन्न गर्न माग गरिएको छ । ज्ञापनपत्रमा घोराही र तुलसीपुरको बाटो फराकिलो र उक्त बाटो निर्माण सम्पन्न गर्ने समय सकिँदासमेत बाटो र खोलामा पुल निर्माण कार्य सम्पन्न नहुनु निकै गम्भीर र रहस्यमय भएको जनाइएको छ । ज्ञापनपत्रमा अझै पनि निर्माण कार्य ढिलासुस्ती हुँदा जनताले निकै सास्ती व्यहोर्नुपरेको, यसमा सडक विभाग गम्भीर नदेखिएको र निर्माण कम्पनीको पनि चरम लापरबाही भएकोप्रति जनगुनासो आएकाले गम्भीर ध्यानार्षणसहित उक्त ज्ञापन पत्र बुझाएको रेड फोर्सले बताएको छ । योङ रेड फोर्सले राज्यको तर्फबाट भइरहेको ढिलासुस्ती र भ्रष्टाचारका विरुद्ध संघर्ष केन्द्रित राखेको भन्दै उक्त कार्य यथाशीघ्र सम्पन्न नगरे कडा संघर्ष गर्ने चेतावनीसमेत दिएको छ ।

सिलाइ मजदुर संघको राष्ट्रिय सम्मेलन

अखिल नेपाल क्रान्तिकारी ट्रेड युनियन महासंघको पेशागत संगठन अखिल नेपाल क्रान्तिकारी सिलाई मजदुर संघको छैठौं राष्ट्रिय सम्मेलन बुधबार काठमाडौंको बालाजुमा सम्पन्न भएको छ । सम्मेलनले शिव परियार (संघर्ष) को अध्यक्षतामा ६ जनापछि थप्ने गरी २१ जनाको केन्द्रीय समिति चयन गरेको छ । कार्यसमितिको उपाध्यक्ष विशाल रणपाल, महासचिव भरत परिवार, सचिव खड्ग धामी, कोषाध्यक्ष अकबर अठसारी र सदस्यहरू संजय लाखे, सन्तोष ठटाल, दिपक महत, मकवुर अठसारी, संजय नेपाली, सुरेश नेपाली, ज्ञानु नेपाली, प्रमुद चौधरी, शरद नेपाली र गोविन्द परिवार छन् । सम्मेलनबाट निरञ्जन नेपाली नेतृत्वमा ४ सदस्यीय सल्लाहकार समिति पनि चयन गरिएको छ । सदस्यहरूमा जयबहादुर, युवराज धामी र जीवन दर्नाल रहेका छन् । सम्मेलनलाई सम्बोधन गर्दै अखिल नेपाल क्रान्तिकारी ट्रेड युनियन महासंघका केन्द्रीय संयोजक अमर झाक्रीले नयाँ प्रविधिको विकास निर्माणको काम मजदुरले गर्ने भए पनि त्यसमा उनीहरूको पहुँच नहुने भन्दै मजदुरहरूको मुक्ति, परिवर्तन र पहुँचको निम्ति वैज्ञानिक समाजवाद स्थापना हुनु नै एक मात्र विकल्प रहेको बताए । सम्मेलनमा नेकपाका केन्द्रीय आर्थिक विभाग सेक्रेटरी प्रेम दर्नाल पनि सहभागी थिए । शिव परियारको अध्यक्षतामा सम्पन्न कार्यक्रमको संचालन भरत परियारले गरेका थिए भने स्वागत मन्तव्य निरञ्जन नेपालीले गरेका थिए ।

दलित मुक्ति मोर्चाको सम्मेलन

दलित मुक्ति मोर्चा नेपाल, ललितपुरको पाँचौं जिल्ला सम्मेलन गोदावरीमा सम्पन्न भएको छ । सम्मेलनले विक्रम नेपालीको अध्यक्षतामा १९ सदस्यीय जिल्ला कार्यसमिति चयन गरेको छ, जसको उपाध्यक्ष राजकुमार परियार, सचिव राजेश विश्वकर्मा, सह-सचिव राजेश मग्राती र कोषाध्यक्षमा नरेन्द्र नेपाली चयन भएका छन् । सम्मेलनलाई सम्बोधन गर्दै नेपाल दलित मुक्ति मोर्चाका केन्द्रीय अध्यक्ष डम्बरबहादुर विश्वकर्मा (मामा) ले दलित मुक्ति आंशिक रूपमा मात्र भएकाले अब उत्पीडित एवं दलित समुदायको पूर्ण मुक्तिको लागि दलित मुक्ति आन्दोलनलाई अझ सशक्त बनाएर अघि बढाउँदै अन्तिम संघर्षको लागि तयार हुन आह्वान गरे । यस्तै नेकपाका केन्द्रीय सदस्य तथा ललितपुर जिल्ला इन्चार्ज हितमानले सिंगो वर्गीय मुक्ति आन्दोलन र दलित मुक्ति आन्दोलन अब आफ्नो पार्टीले अघि सारेको 'एकीकृत जनक्रान्ति' को सफलताबाट मात्र सम्भव हुने भएकाले सम्पूर्ण उत्पीडित वर्ग एवं दलित समुदायलाई नेकपाको झण्डामुनि गोलबन्द हुनुपर्ने बताए । सम्मेलनको अध्यक्षता विक्रम नेपालीले गरेका थिए भने संचालन राजेश विकले गरेका थिए ।

नगरवासीहरुमा सादर अनुरोध !!!

१. नेपालको संविधान २०७२ ले प्रत्येक नागरिकलाई स्वच्छ वातावरणमा बाँच्न पाउने अधिकारलाई मौलिक हकका रुपमा प्रत्याभुत गरेको छ, तसर्थ स्वच्छ वातावरणको प्रवर्द्धन तथा श्रृजना गरौं ।
२. हरेक व्यक्तिले आफ्नो घरको अगाडि वहुवर्षिय कम्तिमा २ वटा रुख अनिवार्य रुपमा हुर्काऔं साथै घर आँगनमा थरी-थरीका फूलविरुवा वा सजावटका बोटविरुवाहरु लगाऔं ।
३. फोहरलाई मोहरमा परिणत गरौं, स्रोतमै फोहोर छुट्याउने गरौं, जसले गर्दा फोहर उत्पादनमा कमी आउँछ ।
४. घर पालुवा कुकुरलाई जथाभावी दिशापिशाव नगराऔं, सभ्यताको परिचय दिऔं ।
५. व्यक्तिगत सरसफाइमा ध्यान दिऔं, साबुनपानीले हात धुने बानीलाई दैनिक व्यवहारमा लागु गरौं ।
६. डिजेल, मट्टितेल, पेट्रोल जस्ता उर्जाको खपत कम गरौं, सौर्य उर्जाको प्रयोगमा व्यापकता दिऔं ।
७. वर्षातको पानी संकलन तथा भण्डारण गरौं साथै आकाशको पानीलाई सोझै ढलमा नमिसाई जमिनभित्र जाने व्यवस्था मिलाऔं ।
८. सुरक्षित पिउने पानीका लागि शुद्धिकरणका उपायहरुको अवलम्बन गरौं ।
९. प्लास्टिक झोला प्रयोग नगरी जुट तथा कपडाको झोलाको प्रयोग गरौं ।
१०. भुकम्प निर्माण संहिताको पालना गरी भुकम्प प्रतिरोधि घर निर्माण गरौं ।
११. वातावरणमैत्री घर, टोल तथा नगर निर्माणमा सहभागी बनौं, स्वदेश तथा विदेशमा आफ्नो नगरलाई वातावरणिय नगरको रुपमा परिचित गराऔं ।

पोखरा लेखनाथ महानगरपालिका कार्यालय
पोखरा, कास्की

xflb{ zesfdgf

नयाँ वर्ष २०७५ सालको अवसरमा सम्पूर्ण दाजुभाई तथा दिदीबहिनीहरुमा सुस्वास्थ्य एवं कार्यसफलताको हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

Middle East Manpower Pvt.Ltd.
(Govt. Approved Recruiting Agency)
Department of Labour License No. 061/051/052
Kupondole, Lalitpur, Nepal
M. E. M.
+977 1 5529960
+977 1 5531220

छिटो, छरितो, भरपर्दो, सरल

सस्तो दरमा डकुमेण्ट, पार्सल तथा कार्गो नेपालको हरेक ठाउँमा पठाउनु परेमा यती एअरलाइन्समा सम्पर्क गर्नुहोला ।

सम्पर्क: ०१ ४४८६१५७, ०१ ४४६५८८८ Ext. १०४, ११८,

Yeti Airlines
You come first
www.yetiairlines.com

Yeti Airlines operates 7 Jetstream-41 advanced turbo prop aircrafts catering to widest network sectors every day.

Yeti Airlines Domestic Pvt. Ltd. Corporate Office: Tilganga, Kathmandu, Tel: 4465888 Fax: 4465115 Reservations: 4464878 (Hunting Line), Kathmandu Airport: 4493901 Email: reservations@yetiairlines.com
•Bhadrapur: 023-455232•Biratnagar: 021-536612•Tumlingtar: 029-575120•Janakpur: 041-520047•Bharatpur: 056-523136•Pokhara: 061-464888•Bhairahawa: 071-527527•Nepalgunj: 081-526556•Dhangadi: 091-520004
For any service suggestions, call 977-1-4465888 (Ext. 621) or email us at feedback@yetiairlines.com

जल उत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन विभागद्वारा सार्वजनिक हितको लागि जारी गरिएको सूचना

विगत वर्षहरुमा जस्तै यस वर्षमा पनि मनसुनी वर्षाको कारण बाढी, पहिरो, डुबान तथा कटान जस्ता प्राकृतिक प्रकोपबाट मानवीय तथा भौतिक संरचनाहरुको क्षति हुने क्रम देखिन थालेकोले यस्तो स्थितिमा आफू बासोबास गरेको तथा रहेको स्थान कत्तिको जोखिमपूर्ण छ । सावधानी अपनाउँ, आ-आफ्नो धन, सम्पत्ति पशुपंक्षी लगायत सुरक्षा हुनसक्ने चिजवस्तुहरुको सुरक्षा व्यवस्था समयमा नै मिलाउँ । यस्ता आकस्मिक घटनाको विषयमा सम्बन्धित जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण कार्यालयमा सम्पर्क गर्नुहुन वा यस विभागमा रहेको आकस्मिक जल उत्पन्न व्यवस्थापन समितिको टोल फ्रि नं. १६६०-०१-२६०७८ मा जानकारी गराउनुहुन अनुरोध गरिन्छ ।

नेपाल सरकार
सिंचाई मन्त्रालय
जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण व्यवस्थापन विभाग
पुल्चोक, ललितपुर

सन्देश

भूकम्प आपतकालीन सहायता आयोजना (EEAP) अन्तर्गत काठमाडौं, भक्तपुर, ललितपुर र काभ्रे जिल्लामा पुनर्निर्माण गरिने सडकहरुको कार्यबाट प्रभावित हुने सडक प्रभावक्षेत्र भित्र व्यक्तिहरुका लागि संचालन गरिने सीपमुलक तालिममा सहभागी भई स्वावलम्बी हुन तत् तत् जिल्लाका जिल्ला आयोजना कार्यान्वयन ईकाइमा सम्पर्क गरौं ।

नेपाल सरकार
संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय
भूकम्प आपतकालीन सहायता आयोजना
केन्द्रीय आयोजना कार्यान्वयन ईकाइ,
ज्वागल, ललितपुर

xflb{ zesfdgf
नयाँ वर्ष २०७५ सालको अवसरमा सम्पूर्ण दाजुभाइ तथा दिदीबहिनीहरूमा सुस्वास्थ्य एवं कार्य सफलताको हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

KARUNA INTERIOR
Gairidhara, kathmandu, Nepal
Ph.: 4434581, 4434181
DevRaj Mishra
Chairman
9851022732

xflb{ zesfdgf
नयाँ वर्ष २०७५ सालको अवसरमा सम्पूर्ण दाजुभाइ तथा दिदीबहिनीहरूमा सुस्वास्थ्य एवं कार्य सफलताको हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

एक एक नेपालीसँगको नाता
हाम्रो "आफ्नै बचत खाता"
आफ्नै बचत खाता
विशेषताहरु
- न्यूनतम मौज्दात रु. १/-
- रु. २५० मा VISA Electron डेबिट कार्ड (नेपाल र भारतमा प्रयोग गर्न सकिने)
- नि:शुल्क अन्तर शाखा बैंकिङ्ग सेवा (काठमाडौं उपत्यकामा मात्र)
- नि:शुल्क eBanking सेवा
- ATM वा eBanking बाट NTC/NCELL पोष्टपेड मोवाईलको नि:शुल्क बिल भुक्तानी
- ATM वा eBanking बाट NTC प्रिपेड मोवाईलको सिम रिचार्ज गर्न सकिने
- NIBL नि:शुल्क मोवाईल बैंकिङ्ग सेवा
www.nibl.com.np
नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लि.
NEPAL INVESTMENT BANK LTD.
Truly a Nepali Bank

निर्देशक : **गुणराज लोहनी**, प्रवन्ध निर्देशक : **भिमप्रसाद चापागाई**, सम्पादक : **अशोकप्रसाद सुवेदी**, प्रकाशक : **रातोखबर प्रकाशन गृह प्रा.लि.**, कार्यालय : बागबजार, काठमाडौं, email: ratokhabar@gmail.com, website : www.eratokhabar.com, मुद्रण : सुजल अफसेट प्रेस, बागबजार, काठमाडौं